

Lovforslag nr. L 166. Fremsat den 19. februar 1997 af miljø- og energiministeren (Svend Auken)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om bygningsfredning og lov om planlægning

(Offentlighed i frednings- og bevaringsarbejdet og støtte til fredede og bevaringsværdige bygninger m.v.)

§ 1

I lov om bygningsfredning, jf. lovekøntdgtørelse nr. 81 af 10. februar 1986, som ændret ved § 14 i lov nr. 284 af 27. april 1994, foretages følgende ændringer:

1. Lovens titel affattes således: »Lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.«

2. § 1, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Til fremme af lovens formål yder miljø- og energiministeren vejledning med henblik på at sikre, at bygningsfrednings- og bevaringsinteresserne tilgodeses i administrationen af planloven, byfornyelsesloven og tilsvarende lovgivning.«

3. I § 1 indsættes som stk. 4:

»Stk. 4. Offentligheden inddrages i videst muligt omfang i frednings- og bevaringsarbejdet.«

4. I § 3, stk. 1, ændres »100 år « til: »50 år«.

5. § 6, stk. 1, nr. 3, affattes således:

»3) amtsmuseusrådet og det regionale, faglige kulturmiljøråd,«

6. I § 6, stk. 1 indsættes efter nr. 3 som nyt nummer:

»4) en forening, som er bemyndiget efter § 24, stk.3, og«

Nr. 4 bliver herefter nr. 5.

7. § 6 stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Fra det tidspunkt, den i stk. 1 nævnte underretning er kommet frem, må der ikke uden tilladelse fra miljø- og energiministeren foretages bygningsarbejder og lignende, som går ud over almindelig vedligeholdelse. Reglerne i § 10 finder tilsvarende anvendelse.«

8. I § 6 indsættes som stk. 4:

»Stk. 4. Samtidig med underretningen efter stk. 1 foretager miljø- og energiministeren offentlig bekendtgørelse af forslaget med oplysning om fristen efter stk. 2.«

9. § 7, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Miljø- og energiministeren underretter de i § 6, stk. 1, nævnte personer, myndigheder, foreninger m.fl. om afgørelsen og foretager offentlig bekendtgørelse herom.«

10. § 8, stk. 2 og 3 affattes således:

»Stk. 2. Miljø- og energiministeren kan opheve en fredning, når fredningsværdierne er gået tabt eller ikke længere kan opretholdes.

Stk. 3. § 6, stk.1, 2 og 4, og § 7 finder tilsvarende anvendelse.«

11. I § 10, stk. 1, 2. pkt., indsættes efter »lysinstallationer«: », antenner, parabolantener«.

12. § 11, stk. 4, affattes således:

»Stk. 4, § 6, stk. 1, 2 og 4, og § 7 finder tilsvarende anvendelse.«

13. Kapitel 4 og 5 affattes således:

»Kapitel 4

Støtte til fredede og bevaringsværdige bygninger

§ 16. Miljø- og energiministeren kan yde støtte til:

- 1) Bygningsarbejder på fredede bygninger.
- 2) Sagkyndig bistand og projektudarbejdelse samt udarbejdelse af planer for istandsættelse og fremtidig brug af bygninger, der er indstillet til fredning af Det særlige Bygningssyn, jf. § 23, stk. 1.
- 3) Sikring af inventar i fredede bygninger, hvor inventaret ikke er omfattet af fredningen i henhold til § 3 samt inventar i bevaringsværdige bygninger, såfremt inventaret er af betydning for den kulturhistoriske helhed eller har en særlig tilknytning til den pågældende bygning.
- 4) Landsdækkende og lokale foreninger og lignende med bygningskulturelle formål.
- 5) Institutioner og lignende, der har til formål at bevare de traditionelle bygningshåndværk og informere og vejlede om bygningskulturelle spørgsmål m.v.
- 6) Bygningsarbejder på bygninger, som ministeren finder bevaringsværdige.
- 7) Lokale bevaringsråd eller lignende, der kan yde støtte til bevaringsværdige bygninger, jf. § 17.

Stk. 2. Støtte kan ydes i form af lån, tilskud, sagkyndig bistand, projektudarbejdelse eller materialer. Støtten kan gøres betinget, herunder af fastsættelse og tinglysning af særlige bevaringsbestemmelser, jf. § 15.

Stk. 3. Til løsning af særlige frednings- og bevaringsopgaver kan miljø- og energiministeren købe, forvalte, istandsætte og afhænde fast ejendom, erhverve begrænsede rettigheder i sådanne samt modtage og forvalte gaver og arv, herunder i form af kontante beløb.

Stk. 4. Ministeren kan fastsætte nærmere regler om støtteordningerne, herunder om oprettelse af lokale bevaringsråd eller lignende og deres administration af støttemidler.

Stk. 5. Op til 20 pct. af støtten kan tilbageholdes og anvendes til modregning med ejers eventuelle restancer til det offentlige.

Stk. 6. Støtte ydes indenfor de rammer, der fastsættes på de årlige bevillingslove. Betalte

renter og afdrag på lån, der er ydet efter denne lov, samt provenu ved drift og afhændelse af fast ejendom efter stk. 3, kan endvidere anvendes som nævnt i stk. 1 – 3. Uforbrugte midler overføres til følgende finansår.

Kapitel 5

Bevaringsværdige bygninger

§ 17. En bygning er bevaringsværdig, jf. § 16, stk. 1, nr. 7, når den er optaget som bevaringsværdig i en kommuneplan eller omfattet af et forbud mod nedrivning i en lokalplan eller byplanvedtægt, jf. planlovens § 15, stk. 2, nr. 14.

§ 18. En bevaringsværdig bygning, jf. § 17, må ikke nedrives, før nedrivningsanmeldelsen har været offentligt bekendtgjort, og kommunalbestyrelsen har meddelt ejeren, om den efter planlovens § 14 vil nedlægge forbud mod nedrivning.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen foretager offentlig bekendtgørelse af nedrivningsanmeldelsen med en frist på mindst 4 og højst 6 uger for fremsættelse af indsigelser m.v.

Stk. 3. Samtidig med offentliggørelsen skal kommunalbestyrelsen underrette ejeren samt de i § 6, stk. 1 nævnte personer, foreninger m.fl., herunder om fristen for indsigelser m.v.

Stk. 4. Senest 2 uger efter fristens udløb meddeler kommunalbestyrelsen ejeren, hvorvidt der nedlægges forbud mod nedrivning efter planlovens § 14. Nedlægger kommunalbestyrelsen ikke forbud, foretager kommunalbestyrelsen offentlig bekendtgørelse af sin beslutning.

Stk. 5. Bestemmelserne gælder ikke bygninger, der er omfattet af et forbud mod nedrivning i en lokalplan, i en byplanvedtægt eller i et lokalplanforslag offentliggjort efter planlovens § 17.

§ 19. (Ophævet).

§ 19 a (Ophævet).«

14. I § 20, stk. 2, ændres »bygningsbevaringsinteresserne« til »fredningsinteresserne«.

15. I § 20 indsættes som stk. 3 og 4:

»Stk. 3. Miljø- og energiministeren kan i samarbejde med kommunalbestyrelserne foretage kortlægning og registrering af bygningers

og bymiljøers bevaringsværdier til brug for bevaringsplanlægningen i kommunerne.

Stk. 4. Miljø- og energiministeren udarbejder hvert 4. år en fortegnelse over de fredede bygninger.«

16. I § 21, *stk. 2*, ændres »kommuneplanloven« til »planloven«.

17. I § 23, *stk. 1*, indsættes som 4. pkt:

»Miljø- og energiministeren skal dog foretage underretning efter § 6, stk. 1, når en efter § 24, stk. 3, bemyndiget forening finder, at sagen ikke kan afvente forelægelse for Det særlige Bygningssyn.«

18. I § 23, *stk. 4*, ændres »jf. §10« til: « jf. § 6, stk. 3, og § 10«.

19. § 23, *stk. 5*, affattes således:

»*Stk. 5.* Miljø- og energiministeren indhenter en udtalelse fra Det særlige Bygningssyn om ansøgning om støtte til sikring af inventar, jf. § 16, stk.1, nr. 3, og kan endvidere indhente en udtalelse fra Det særlige Bygningssyn i principielle spørgsmål om administrationen af § 16.«

20. I § 23, *stk. 7*, ændres »bygningsbevaringsspørgsmål.« til: »bygningsfrednings- og bevaringsspørgsmål.«

21. Kapitel 8 affattes således:

»Kapitel 8

Administration, rådgivning m.v.

§ 24. Miljø- og energiministeren kan bemyndige en styrelse under Miljø- og Energiministeriet til at udøve de beføjelser, der i denne lov er tillagt ministeren.

Stk. 2. Miljø- og energiministeren kan fastsætte nærmere regler om adgangen til at påklage afgørelser, der er truffet i henhold til bemyndigelse efter stk. 1, herunder at afgørelserne ikke skal kunne indbringes for ministeren.

Stk. 3. Miljø- og energiministeren kan give en landsdækkende forening på det bygningskulturelle område ret til at få forelagt fredningsforslag for Det særlige Bygningssyn, jf. § 23, stk.1. Indstiller Det særlige Bygningssyn bygningen til fredning, skal miljø- og energi-

ministeren foretage underretning efter § 6, stk. 1.

Stk. 4. Miljø- og energiministeren kan fastsætte nærmere regler om indhold og forelægelse m.v. af fredningsforslag.

§ 25. Miljø- og energiministeren yder faglig rådgivning og anden bistand til andre myndigheder i spørgsmål vedrørende bygningsfredning og -bevaring.

Stk. 2. Miljø- og energiministeren vejleder og informerer andre myndigheder og private om frednings- og bevaringssspørgsmål.«

22. I § 28 indsættes efter »tilladelser«: », samtykke m.v.«.

23. I § 29 indsættes efter »Tilladelser«: », samtykke m.v.«.

24. Efter § 33 indsættes i kapitel 9:

»§ 33 a. Miljø- og energiministeren kan i særlige tilfælde ekspropriere fredede bygninger, der tilhører private, når ekspropriation er nødvendig for at forhindre, at væsentlige fredningsværdier går tabt.

Stk. 2. Ved ekspropriation til erhvervelse af ejendomsret bortfalder alle rettigheder over det eksproprierede, medmindre andet bestemmes i det enkelte tilfælde.

Stk. 3. Ved ekspropriationens gennemførelse finder bestemmelserne i lov om offentlige veje § 45 og §§ 47-49 tilsvarende anvendelse.

§ 33 b. Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning (Hypotekbanken) kan inddrive misligholdte statslån, ydet efter denne lov ved indeholdelse i løn m.v. hos den pågældende efter reglerne om inddrivelse af personlige skatter i kildeskatteloven.

Stk. 2. Miljø- og energiministeren kan fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden i forbindelse med lønindeholdelsen.

Stk. 3. Hypotekbanken kan indhente de oplysninger hos skattemyndigheder og andre offentlige myndigheder om den pågældende, som er nødvendige for at varetage inddrivelsen af de skyldige beløb efter stk. 1, herunder oplysninger om indkomst- og formueforhold.

Stk. 4. Hypotekbankens afgørelser efter stk. 1-3 kan indbringes for finansministeren. Miljø- og energiministeren kan fastsætte nær-

mere regler om klageadgangen, herunder om klagefrist.«

25. § 34 affattes således:

»§ 34 Medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning, straffes med bøde den, der

- 1) overtræder § 6, stk. 3, § 9, § 10, stk. 1, § 11, stk. 1, § 14, § 18, stk. 1, § 27, stk. 1, og § 33, stk. 1,
- 2) tilsidesætter bevaringsbestemmelser fastsat i medfør af § 15, jf § 16, stk. 2,
- 3) tilsidesætter vilkår eller betingelser, der er fastsat i en tilladelse efter loven, eller
- 4) undlader at efterkomme et påbud efter § 32a, stk. 4.

Stk. 2. Straffen kan stige til hæfte eller fængsel i indtil 1 år, hvis overtrædelsen er begået forsætligt eller ved grov uagtsomhed, og hvis der ved overtrædelsen er

- 1) voldt skade på de interesser, som loven tilsigter at beskytte, jf. § 1, eller fremkaldt fare herfor eller
- 2) opnået eller tilsigtet en økonomisk fordel for den pågældende selv eller andre, herunder ved besparelser.

Stk. 3. I regler, der udstedes efter loven, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i reglerne.

Stk. 4. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Stk. 5. Sker der ikke konfiskation af udbytte, som er opnået ved overtrædelsen, skal der ved udmåling af bøde, herunder tillæggsbøde, tages særligt hensyn til størrelsen af en opnået eller tilsigtet økonomisk fordel, jf. stk. 2, nr. 2.

Stk. 6. Forældelsesansvaret for strafansvaret er 5 år for overtrædelser, som nævnt i stk. 1, og for overtrædelser af bestemmelser i regler udstedt efter loven.

»§ 34 a. Der er udpantningsret for udgifter, som det offentlige har krav på at få dækket efter § 33, stk. 3 – 5.«

27. Overalt i loven ændres »Miljøministeren« til: »Miljø- og energiministeren« og »miljøministeren« ændres til: »miljø- og energiministeren«, og »miljøministerens« ændres til: »miljø- og energiministerens«.

§ 2

I lov om planlægning, jf. lovbekendtgørelse nr. 746 af 16. august 1994, som ændret ved lov nr. 311 af 17. maj 1995, foretages følgende ændring:

1. § 11, stk. 6, affattes således:

»*Stk. 6.* Kommuneplanen kan indeholde retningslinier for andre forhold af betydning for arealanvendelsen og bebyggelsen i kommunen, herunder angivelse af bevaringsværdige bygninger.«

§ 3

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. december 1997.

Stk. 2. Miljø- og energiministeren indtræder i samtlige rettigheder og forpligtigelser m.v. vedrørende Statens Bygningsfredningsfonds virksomhed. Miljø- og energiministeren overtager fondens egenkapital, herunder kontante beløb, tilgodehavender, faste ejendomme, løsøre o.lign.

Stk. 3. Hvor tilsagn om støtte eller lignende til fredede eller bevaringsværdige bygninger er meddelt af Statens Bygningsfredningsfond efter bygningsfredningslovens regler inden denne lovs ikrafttræden, færdigbehandles sagen af miljø- og energiministeren efter reglerne i denne lov.

Stk. 4. Ansøgninger om støtte eller lignende, der er indgivet til Statens Bygningsfredningsfond inden lovens ikrafttræden, og som ikke er færdigbehandlet, behandles af ministeren efter reglerne i denne lov.

26. Efter § 34 indsættes i kapitel 10:

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

Lovforslaget er en opfølgning af miljø- og energiministerens Redegørelse af 22. november 1995 om kulturmiljøområdet, (FT 1995-96, R 4, sp. 1198-1206) og Folketingets forhandling om redegørelsen den 17. januar 1996 (FT 1995-96, sp. 2812-2837).

2. Redegørelsen om kulturmiljøet og opfølgningen heraf

Med redegørelsen om kulturmiljøet, som var en opfølgning af miljø- og energiministerens »Natur- og Miljøpolitiske redegørelse 1995«, lagde regeringen op til debat om kulturmiljøet i miljøpolitikken.

De overordnede principper for den fremtidige indsats er i redegørelsen udtrykt i 3 ledetråde:

- kulturmiljøområdet skal indgå med større vægt i den fremtidige miljøpolitik og i grundlaget for myndighedernes beslutninger,
- befolkningens indflydelse på kulturmiljøområdet skal udbygges,
- kvaliteten i kulturmiljøarbejdet skal sikres i en balance mellem benyttelse og beskyttelse.

Redegørelsen indeholder ud over en status over kulturmiljøarbejdet regeringens retningslinier for den fremtidige indsats på kulturmiljøområdet.

Lovforslag om regionale, faglige råd (»Kulturmiljøråd«)

For at forbedre det faglige grundlag for den lokale og regionale indsats for bevaringen og udviklingen af kulturmiljøet fremsættes forslag til lov om oprettelse af regionale, faglige kulturmiljøråd. Rådene skal stille sagkyndig rådgivning til rådighed for såvel myndighederne som for lokale bevaringsforeninger, lokale bevaringsråd m.v. Herved vil det faglige grundlag for både debat og beslutninger om kulturmiljøet blive styrket.

Kulturmiljørådene, som kun oprettes, hvis amtsmuseumsrådet ønsker det, sammensættes af fagkyndige indenfor den brede vifte af fagdiscipliner, som indgår i kulturmiljøet. Medlemmerne forudsættes rekrutteret fra museer, arkiver, undervisnings- og

forskningsinstitutioner og lignende institutioner m.v., hvor der er den nødvendige fagkundskab parret med kendskab til den pågældende region. Kulturmiljørådene skal alene være rådgivende og får ikke myndighedskompetence. Det forudsættes, at kulturmiljørådene skal kunne rådgive om hele kulturmiljøområdet, dvs. såvel bygningskulturområdet som kulturlandskabs- og fortidsmindeområdet.

Embedsmandsudvalg om »Fredede og bevaringsværdige bygninger«

Miljø- og energiministeren nedsatte i maj 1996, efter aftale med boligministeren, på baggrund af Folketingets kulturmiljødebat et tværministerielt embedsmandsudvalg, der fik til opgave at belyse den bygningsmæssige tilstand af de fredede og bevaringsværdige bygninger samt at kortlægge og belyse de økonomiske støttemuligheder mv. for ejere af fredede og bevaringsværdige bygninger med henblik på en vurdering af, om den samfundsmæssige støtte er tilstrækkelig. Udvalget skulle endvidere vurdere og belyse Raadvad Centerets rolle i sikringen af de gamle håndværkstraditioner og herunder også belyse de eksisterende håndværkeruddannelsers faglige indhold i forhold til en »bevaringssynsvinkel« samt efteruddannelsesaspektet.

I embedsmandsudvalget var der repræsentanter fra Miljø- og Energiministeriet, Boligministeriet, Kulturministeriet, Undervisningsministeriet, Arbejdsministeriet og Skatteministeriet. Udvalget afgav sin rapport: »Fredede og bevaringsværdige bygninger« den 23. oktober 1996.

Udvalget har på baggrund af foreliggende materiale og »stikprøvevurderinger« skønnet over de fredede og bevaringsværdige bygningers bygningsmæssige tilstand og omkostningerne til istandsættelse og vedligeholdelse. Udvalget har på denne baggrund stillet forslag til sigtelinier for det videre arbejde.

Om de godt 8.000 privatejede fredede bygninger konkluderer udvalget – som alene har vurderet bygningernes ydre (»klimaskærmen«) som det fundamentale for bygningernes opretholdelse – at ca. 2% af de fredede bygninger er i »ringe stand«, ca. 58% er i »god stand«, og ca. 40% er i »rimelig stand«. De

fredede bybygninger er således generelt i god stand. Det samme gælder de fredede landbygninger, men billedet her er ikke så entydigt som for bybygningerne, idet en større andel af bygningerne er i ringe stand. Også de fredede herregårdsbygninger er generelt i god stand. En mindre del af herregårdsbygningerne er dog i ringe stand. De øvrige fredede bygninger, f.eks. vand- og vindmøller og industribygninger er generelt i mindre god vedligeholdelsestilstand.

Udvalget skønner, at der tilsyneladende sker en generel forbedring af de fredede bygningers vedligeholdelsestilstand, tilsyneladende en gennemsnitlig forbedring på en del af landbygningernes vedligeholdelsestilstand og en generel forringelse af herregårdsbygningernes vedligeholdelsestilstand.

Udvalget skønner, at de fredede bygningers »klimaskærm« har et samlet behov for istandsættelse på ca. 1,7 mia. kr., hvis bygningerne skulle istandsættes her og nu, herunder et behov på ca. 320 mio. kr. for at udbedre manglerne på bygningerne i »ringe stand«. Det årlige vedligeholdelsesbehov skønnes i størrelsesorden 270-360 mio. kr.

Udvalget har opgjort, at den samlede årlige økonomiske direkte og indirekte støtte til de fredede bygninger beløber sig til knap 190 mio. kr. Denne støtte, som ikke alene angår bygningernes »klimaskærm«, skønner udvalget svarer til en dækning på 22-30% af det årlige samlede vedligeholdelsesbehov for såvel bygningernes ydre som indre. Udvalget konstaterer, at samfundet gennem rammerne for de eksisterende fradragordninger, som ikke er fuldt udnyttet, har afsat midler, der dækker en større procentdel af vedligeholdelsesbehovet.

Hvis samfundet ønsker at støtte de fredede bygninger i øget omfang, bør det efter udvalgets opfattelse overvejes at sikre de ca. 2% af bygningerne, der er i »ringe stand«. Det vil kunne ske ved en årlig forøgelse af støtten til de fredede bygninger med ca. 32 mio. kr. i en femårig periode.

Udvalget anbefaler, at sammenlægningen af Statens Bygningsfredningsfonds støtteordning med Miljø- og Energiministeriets støtteordning følges op af fastlæggelse af kriterier for, hvordan de samlede støttemidler fordeles mellem de forskellige kategorier af bygninger og mellem forskellige typer af bygearbejder. Udvalget peger her på herregårdsbygningerne og visse af landbygningerne.

Udvalget anbefaler ikke nye direkte eller indirekte støtteordninger for de fredede bygninger.

Om de *bevaringsværdige bygninger*, som efter den gældende lovgivning er et kommunalt ansvarsområde, konkluderer udvalget, at de fagligt set mest bevaringsværdige bygninger bør inddrages i overvejelserne om eventuel etablering af offentlige økonomiske

støtteordninger. Udvalget anslår, at der findes ca. 100.000 bygninger i denne kategori. Udvalget har vurderet disse bygningers bygningsmæssige tilstand og skønner, at 47% er i »god stand«, 51% i »rimelig stand« og 2% i »ringe stand«. Der afsættes gennem de eksisterende støtteordninger ca. 2,7 mio. kr. årligt til de bevaringsværdige bygninger.

Udvalget lægger til grund, at det er bygningernes særlige bevaringskvaliteter, der fra samfundets side i givet fald bør overvejes støttet. Udvalget skønner, at denne del af vedligeholdelsesomkostningerne kan sættes til 10-20%. Efter udvalgets opfattelse bør en eventuel statslig støtte betinges af en tilsvarende kommunal støtte og måske også af en privat støtte i samme størrelse. Med dette udgangspunkt og med baggrund i erfaringer med effekten af støtteordninger til bevaringsværdige bygninger anslår udvalget, at den eventuelle årlige statslige støtte til de bevaringsværdige bygninger i givet fald bør ligge i størrelsesorden 30-90 mio. kr. årligt.

Hvis samfundet ønsker at yde øget økonomisk støtte til de bevaringsværdige bygninger, bør det efter udvalgets opfattelse ske ved etablering af lokale bevaringsfonde, puljer eller lignende med repræsentation af bl.a. kommunen, lokal faglig ekspertise og lokale interesseorganisationer. Udvalget anbefaler, at det i forbindelse med den nye byfornyelseslov overvejes, at kommunerne får mulighed for at anvende en del af deres byfornyelsesramme som det statslige tilskud til disse fonde, puljer eller lignende, hvorved bevaringsopgaver på klimaskærmen i de beboelsesbygninger, som normalt ikke vil være omfattet af kommunens byfornyelse, kunne løses. Udvalget er opmærksom på, at der vil være kategorier af bevaringsværdige bygninger, der herved ikke ville være omfattet og anbefaler, at der tages højde for dette problem i det lovopfølgende arbejde med bekendtgørelse, vejledninger, standardcirkulære, vedtægter m.m.

Udvalget lægger på baggrund af miljø- og energiministerens kulturmiljøredegørelse til grund, at det er kommunalbestyrelsen, der i kommuneplanen udpeger de »bevaringsværdige bygninger«, som kan gives støtte fra de lokale fonde, puljer eller lignende. Udvalget peger på, at tildelingen af støtte til de bevaringsværdige bygninger altid bør foretages på baggrund af kommunalbestyrelsens vurdering af bevaringsværdien for den enkelte bygning med baggrund i kommunens samlede bygningskortlægning. Til dette må kommunerne efter udvalgets opfattelse gives mulighed for at få den fornødne vejledning om det faglige grundlag for udpegningen. Udvalget peger i denne forbindelse på det igangværende »kommuneatlasarbejde« med den deri anvendte SAVE-registre-

F. t. l. vedr. bygningsfredning m.v.

ringsmetode (Survey of Architectural Values in the Environment). Udvalget anbefaler endvidere, at Miljø- og Energiministeriet og Boligministeriet i fællesskab udarbejder det fornødne vejledningsmateriale om de lokale puljers/fondes etablering og administration med standardvedtægter, støttevilkår osv. Det kan herved sikres, at den statslige økonomiske støtte også rent faktisk forbedrer eller fastholder de bevaringsværdige kvaliteter i bygningerne. Det er også udvalgets opfattelse, at det nøje må vurderes, om der bør gennemføres en udvidelse af den eksisterende ordning med skattefratagelse for tilskud til fredede bygninger til også at omfatte tilskud til bevaringsværdige bygninger. Det må efter udvalgets opfattelse i givet fald sikres, at en sådan ordning alene angår klart afgrænsede bygningskategorier, og at der ved ordningens etablering ikke er risiko for en afsmittende virkning i forhold til andre bygningskategorier m.m.

En sikring af de fredede og bevaringsværdige bygningskvaliteter forudsætter ikke alene økonomiske midler, men også de *fornødne faglige forudsætninger ikke mindst hos håndværkere*, for at byggearbejderne kan gennemføres. Med dette udgangspunkt har udvalget gennemgået de eksisterende ordninger m.m. og konkluderer, at de eksisterende uddannelsesmæssige rammer for at imødekomme behovet for bygningsbevaringsopgaverne generelt er tilstede indenfor erhvervsuddannelserne og arbejdsmarkedsuddannelserne. Der kan være behov for yderligere tiltag for at støtte de små fag, og der vil være behov for vidensformidling til uddannelsessystemet med henblik på stadig udvikling i uddannelserne. Der vil også være et voksende behov for bedre og mere lettilgængelig information om bevaringssspørgsmål til bygherrer, håndværkere m.fl.

Efter udvalgets opfattelse er der behov for en institution med et egentligt fagmiljø til varetagelse af den samlede vidensopbygning, dokumentation, forskning samt formidling vedrørende bevaringen af dansk bygningskultur. Med dette udgangspunkt har udvalget vurderet Raadvad Centerets muligheder. Efter udvalgets opfattelse er centeret i dag en for spinkel organisation. Det må derfor overvejes, om centeret skal styrkes såvel organisatorisk som ressourcemæssigt. Inden der eventuelt træffes beslutning herom, bør der efter udvalgets opfattelse ske en nøjere kortlægning af behovet, og der må på det grundlag vurderes de alternativer, der foreligger for en videreførelse og videreudvikling af de funktioner, som Raadvad Centeret har i dag. Udvalget peger i denne forbindelse på de muligheder, der tilsyneladende ligger i loven under Erhvervsministeriet om teknologisk service og de godkendte teknologiske

serviceinstitutioner. Det er udvalgets opfattelse, at denne kortlægning af de forskellige muligheder bør foretages af en betydelig større kreds af ministerier, organisationer, institutioner eller lignende, end der har været repræsenteret i udvalget.

Kulturmiljøforskningen

Miljø- og Energiministeriet har som opfølgning af kulturmiljøredegørelsen taget initiativ til et tværministerielt arbejde under Forskningsministeriet med henblik på en kortlægning af forskningsbehovet på kulturmiljøområdet. Arbejdet forventes færdigt i februar 1997.

Internationale initiativer

EF-traktatens art. 128 angiver rammerne for det europæiske arbejde med kulturarven. Det er således fastslået, at varetagelsen af kulturarvshensyn skal indgå i alle Unionens foranstaltninger, ligesom dette er tilfældet med miljøhensyn. Artikel 128 danner ligeledes grundlaget for forslag til den fælles handlingsplan for kulturarven, RAPHAEL-programmet.

Europarådet har gennem mange år været det europæiske forum for beskyttelse af kulturarven. Samarbejdet i Europarådet foregår inden for rammerne af *Konventionen om Kultursamarbejde* fra 1954, som ud over Europarådets medlemslande er tiltrådt af en række lande, der endnu ikke er optaget som medlemmer. I maj 1996 afholdt Europarådet den fjerde ministerkonference i Helsingfors for ministre ansvarlige for kulturarven. Her blev der vedtaget en resolution om kulturarvens rolle i samfundet. Resolutionen lægger vægt på, at bevaring af kulturarven er afgørende for opnåelse af en bæredygtig udvikling. Resolutionen lægger endvidere op til, at der skal udarbejdes en rekommandation om bæredygtig kulturisme.

Danmark deltog aktivt i udarbejdelsen af *Granda-konventionen* fra 1985 om beskyttelse af den arkitektoniske arv og har ratificeret denne. Danmark har undertegnet *Maltakonventionen* fra 1991 om den arkæologiske arv, og en ratificering vil blive søgt gennemført i 1997. Konventionerne indeholder de principper for beskyttelsen af kulturarven, som anvendes her i landet og er samtidig udgangspunktet for en række rekommandationer på særlige områder, hvoraf især rekommandationen om det tyvende århundredes arkitektur (nr. R (91) 13 fra 1991), og rekommandationen om beskyttelsen af kulturlandskabet (nr. R (95) 9 fra 1995) indgår i grundlaget for Kulturmiljøredegørelsen og de initiativer, regeringen har taget som opfølgning af redegørelsen.

På dansk initiativ har de *nordiske lande* i 1996 vedtaget »Handlingsplan for den 3. dimension i det nordiske miljøsamarbejde – kulturmiljøet i landskabet«. Handlingsplanen danner grundlag for at prioritere og styrke kulturmiljøindsatsen i det nordiske samarbejde. Handlingsplanen peger på en række områder, hvor der er et aktuelt behov for en fælles nordisk satsning, nemlig Nordens kystkultur, den sektorovergribende miljøindsats, jordbrugets kulturværdier og turismens udvikling i Norden. Herudover peger handlingsplanen på en indsats for at videreudvikle planlægningsinstrumentet. Der er et fælles behov for at forbedre og udvikle et sammenligneligt grundlag for at foretage miljøkonsekvensvurderinger på kulturmiljøområdet. Dette ikke mindst i lyset af, at planer og projekter i dag i stigende omfang har en international dimension.

3. De senere års lovgivningsmæssige initiativer m.v.

Bygningsfredningsloven er senest revideret i 1979. Revisionen var dels begrundet i en revisionsbestemmelse i 1966-loven, dels var den en konsekvens af gennemførelsen af kommuneplanloven i 1977, hvor bevaringsbestemmelserne i den hidtidige bygge- og planlægningslovgivning blev samlet og styrket. De væsentligste nydannelser var, at der blev åbnet mulighed for i særlige tilfælde at fravige alderskriteriet på 100 år for fredning af bygninger, og at de hidtidige to fredningsklasser – A og B – blev slået sammen i een klasse med ens retsvirkninger. Den centrale bygningsfredningsmyndigheds forpligtelser med hensyn til vejledning og registrering blev præciseret med henblik på en styrkelse af kommunernes bevaringsarbejde. Det særlige Bygningssyn blev ændret til at være et rent sagkyndigt og rådgivende organ.

Der har været gennemført tre mindre ændringer herefter. I lov nr. 164 af 27. april 1983, gennemførtes en ændring af sammensætningen af Det særlige Bygningssyn. I lov nr. 250 af 23. maj 1984 (Håndhævelsesloven) blev bygningsfredningsloven sammen med den øvrige lovgivning på Miljøministeriets område ændret med henblik på at styrke mulighederne for at håndhæve lovgivningen. I lov nr. 284 af 27. april 1994 blev indsat forskellige økonomiske håndhævelsesmuligheder for så vidt angår misligholdte lån og restancer til det offentlige.

Bygningsfredningsloven fra 1979 blev efterfulgt af betænkning nr. 1010 om bevaringsværdige huse til beboelse fra 1984. Hovedformålet var at overveje hensigtsmæssige foranstaltninger til sikring af de ældre bevaringsværdige ejendomme. Betænkningen blev i 1986 efterfulgt af en forespørgselsdebat i Folketinget. Således vedtog Folketinget den 2. december 1986 en motiveret dagsorden, (FT 1986-87, 1.

samling, forhandlingerne sp. 3362 ff.), som pålagde miljøministeren at forstærke indsatsen på bygningsfrednings- og bygningsbevaringsområdet. Som følge heraf igangsatte ministeriet (Planstyrelsen) i 1987 en forsøgsræssig kortlægning og registrering af by- og bygningsbevaringsværdier i samarbejde med flere kommuner. Arbejdet understøttedes af miljøministerens Bypolitiske Redegørelse af 29. juli 1987. Dette har ført til, at der efter SAVE-metoden indtil nu er gennemført registrerings- og kortlægningsprojekter og udgivet atlas i 45 kommuner. I forbindelse med projekterne er der udgivet 56 »kommuneatlas«, byatlas og bydelsatlas.

I 1987 afgav et i 1984 af miljøministeren nedsat udvalg »Betænkning om bevaringen af Den Danske Herregård«, der rummer forslag til en række initiativer, der for en væsentlig del foreslås samlet i en særlig lov om bevaringen af herregårdsmiljøer.

I 1989 afgav Folketingets miljø- og planlægningsudvalg beretning 1989-05-03 (L145 /146 bilag 7) om forslag til lov om ændring af lov om bygningsfredning og lov om kommuneplanlægning fra 1988. I beretningen blev det understreget, at der var et behov for en nærmere vurdering af den hidtidige frednings- og restaureringsindsats og for at formulere en strategi for den fremtidige indsats samt at vurdere muligheden for at opprioritere sammenhængen mellem kommunernes arbejde med den bevarende kommune- og lokalplanlægning og bygningsfredningspolitikken.

På denne baggrund nedsatte miljøministeren et »Bygningskulturudvalg«, som afgav betænkning nr. 1198 i juni 1990 om bygningsbevaring. Denne indeholdt anbefaling om opprioritering af indsatsen på det samlede bygningsbevaringsområde og en lang række konkrete forslag hertil, herunder nedsættelse af alderskriteriet for bygningsfredning fra 100 år til 50 år, revision af fredningslisten, udførligt begrundede fredningsbeslutninger og oprettelse af kommunale byfonde.

På baggrund af Bygningskulturudvalgets betænkning og de indkomne høringssvar udarbejdede Planstyrelsen i 1991 en strategi for den fremtidige indsats på det samlede bygningsfrednings- og bevaringsområde. Dette orienterede miljøministeren den 27. september 1991 Folketingets miljø- og planlægningsudvalg om. Planstyrelsen anbefalede, at man ventede med at revidere bygningsfredningsloven, og istedet udnyttede de allerede eksisterende instrumenter. Det konkluderedes, at fredning og restaurering af fredede bygninger er en national opgave, samt at strategien for fredningsindsatsen skulle koncentreres om bygningskategorier, som er – særligt truede af samfundsudviklingen,

- underrepræsenteret i fredningsmæssig henseende, set i forhold til de arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, de pågældende kategorier repræsenterer,
- opført efter 1850 samt
- bygninger i kommuner, som har fået udarbejdet kommuneatlas.

På bevaringsområdet var hovedsigtet at opnå en aktiv og styrket indsats fra såvel privat som offentlig side ved gennemførelse af kortlægninger og registreringer af by- og bygningsbevaringsværdierne i samarbejde med kommunerne. Det primære led i strategien var derfor kommunernes planlægningsindsats til beskyttelse af by- og bygningsbevaringsværdierne.

4. Lovforslagets indhold

Hovedformålene med dette lovforslag er:

- at sikre en øget offentlig inddragelse i frednings- og bevaringsarbejdet,
- at styrke arbejdet med de bevaringsværdige bygninger,
- at modernisere loyen.

Lovforslaget angår den del af kulturmiljøarbejdet, som vedrører de fredede og bevaringsværdige bygninger, og lovforslaget tager udgangspunkt i, at der i den gældende lovgivning er den rigtige arbejdsdeling mellem det statslige ansvar for de fredede bygninger og det kommunale ansvar for de bevaringsværdige bygninger.

4.1 Øget offentlig inddragelse

Det er af afgørende betydning for kulturmiljøarbejdet, at offentligheden inddrages i de beslutninger, der træffes om frednings- og bevaringsværdige bygninger. I dag inddrages offentligheden på bygningsbevaringsområdet gennem offentlighedsreglerne i planlovgivningen i forbindelse med gennemførelsen af bevarende lokalplaner. Disse regler er robuste og fremtidsrettede.

For at sikre en tilsvarende inddragelse af offentligheden i bygningsfredningssager og eksempelvis i spørgsmål om nedrivning af bevaringsværdige og fredede bygninger må der efter regeringens opfattelse ske et supplement af reglerne i bygningsfredningsloven og planloven.

Efter den gældende bygningsfredningslov skal ud over bygningsens ejer og bruger en række lokale foreninger, kommunalbestyrelsen, amtsmuseumsrådet m.v. underrettes, når en bygning påtænkes fredet. Det vil være hensigtsmæssigt, at høringsproceduren i forbindelse med bygningsfredningssager i videre omfang harmoniseres med de procedurer, der er gældende på naturbeskyttelses- og planlægningsom-

rådet. Lovforslaget indebærer derfor, at offentligheden inddrages bredere. Dvs. at ejere, lejere, bevaringsinteresserede foreninger, de regionale faglige råd, samt myndigheder vil få lejlighed til at fremkomme med bemærkninger, før der træffes endelig beslutning om fredning af en bygning eller ophævelse af en bygningsfredning samt om nedrivning af en fredet bygning. Dette vil ske ved, at sådanne forslag annonceres i den lokale presse med en frist for indsigelse.

Med henblik på at styrke offentlighedens inddragelse i spørgsmålet om, hvilke bygninger der skal fredes, indeholder forslaget en bemyndigelse til miljø- og energiministeren til at give en *landsdækkende forening* på bygningskulturområdet ret til at få forelagt forslag om fredning af bygninger for Det særlige Bygningssyn med den virkning, at miljø- og energiministeren (Skov- og Naturstyrelsen), forudsat Det særlige Bygningssyn afgiver en positiv indstilling, skal gennemføre en fredningssag. Den landsdækkende forening kan endvidere forpligte miljø- og energiministeren (Skov- og Naturstyrelsen) til overfor ejeren at iværksætte de midlertidige retsvirkninger af et fredningsforslag dvs. forhindre nedrivning af en bygning, som den landsdækkende forening ønsker at rejse fredningssag for. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til nr. 21, § 24.

Befolkningens indflydelse på, hvilke fredningssager der skal rejses, vil hermed i videre omfang komme til at ligne naturbeskyttelseslovens regler om, at Danmarks Naturfredningsforening kan rejse fredningssager. Forslaget afskærer ikke enkeltpersoner, foreninger m.v. fra fortsat at rette henvendelse om fredningsemner til miljø- og energiministeren (Skov- og Naturstyrelsen).

Med lovforslaget foreslås det endvidere som et supplement til den for ejeren bindende bevarende lokalplanlægning, at kommunalbestyrelsen som led i kommunearbejdet kan træffe beslutning om, hvilke bygninger der er »bevaringsværdige« i kommunen. Også for så vidt angår nedrivning af disse bevaringsværdige bygninger indeholder lovforslaget en styrkelse af offentlighedens muligheder for at få indflydelse. Efter forslaget må en bevaringsværdig bygning, som kommunalbestyrelsen har udpeget i kommuneplanen, således ikke nedrives, før nedrivningsønsket har været bekendtgjort i dagspressen med en frist for indsigelser m.v.

Efter de almindelige regler i bygningsreglementet efter byggeloven kan bygninger, herunder bevaringsværdige bygninger, nedrives uden offentlighedens forudgående orientering eller inddragelse, medmindre spørgsmålet om nedrivning har været behandlet som led i en lokalplanprocedure. I almindelighed

kan ejeren af en bygning, når nedrivningen forinden er anmeldt til kommunen, nedrive. Kommunen har 4 uger, (for landbrugets driftsbygninger dog kun 2 uger) til at påse, om der er forhold til hinder for nedrivning, f.eks. om bygningen er fredet eller omfattet af en lokalplan med bevaringsbestemmelser. Hvis dette ikke er tilfældet, og kommunalbestyrelsen ønsker bygningen bevaret, kan det besluttes at nedlægge et foreløbigt forbud efter planloven mod nedrivningen som indledning til udarbejdelse af en lokalplan med bevaringsbestemmelser. Nedrivning kan, hvis bygningens karakter tilsiger det, også forhindres ved rejsning af bygningsfredningssag.

Med den foreslåede høringsprocedure forinden nedrivning af de bevaringsværdige bygninger, som er udpeget i kommuneplanen, forbedres kommunernes grundlag for at træffe afgørelse om behovet for at udarbejde en bevarende lokalplan.

4.2 Bevaringsværdige bygninger og bymiljøer

4.2.1 Styrkelse af kommunernes bevarende planlægning

Fredning efter bygningsfredningsloven tager ikke sigte på bevaring af sammenhængende bygningsmiljøer. Derimod er der i planlovens bestemmelser om kommune- og lokalplanlægningen muligheder for bevaring af arkitektonisk og kulturhistorisk værdifulde miljøer, hvis enkelte elementer ikke hver for sig opfylder bygningsfredningslovens krav. I byer og bymæssig bebyggelse er bygningsbevaring tillige et led i byfornyelsesarbejdet.

Det er af afgørende betydning, at der eksisterer et fagligt godt grundlag for den kommunale bevaringsplanlægning. Miljøministeriet har derfor med baggrund i Folketingets forhandlinger i 1989 gennemført kortlægnings- og registreringsprojekter efter bevaringssystemet SAVE, dvs. frivillige samarbejdsprojekter mellem ministeriet og kommunerne, der er publiceret i form af de såkaldte »kommuneatlas«. Der er som hovedregel indtil nu kun registreret bebyggelse opført før 1940. I forbindelse med projekterne udpeger den pågældende kommunalbestyrelse en lokal følgegruppe, som typisk har haft repræsentation fra de pågældende kommuner samt lokale interesseforeninger og museer. Følgegrupperne har i hvert enkelt tilfælde haft en væsentlig betydning for samarbejdet og de resultater, man er nået frem til.

Den kommunale planlægning er på denne måde af ministeriet blevet understøttet ved gennemførelse og finansiering af kortlægnings- og registreringsprojekter i 45 kommuner. I forbindelse med projekterne er der udgivet 56 »kommuneatlas«, byatlas og bydelsatlas. Der er ialt registreret ca. 250.000 bygninger

og kortlagt ca. 1.400 bymiljøer. Registreringsvurderinger og -data for de 250.000 bygninger er indlagt i et edb-register i Kommunedata, som kommunerne kan trække på i forbindelse med planlægningsarbejdet og den daglige byggesagsbehandling. Der er herved gennemført registrerings- og kortlægningsprojekter med tilhørende atlas til en samlet omkostning på ca. 60 mio. kr.

Kulturmiljøredegørelsen understreger, at det er afgørende, at by- og bygningsbevaringen indgår med den fornødne vægt i den kommunale planlægning, og det er ministeriets hensigt at fortsætte og videreudvikle arbejdet med kommuneatlas, som har stor interesse i kommunerne; se også herom i bemærkningerne til § 20, stk. 3.

Det er som tilkendegivet i kulturmiljøredegørelsen hensigten, at de enkelte kommuner i det videre arbejde må bære en større andel end hidtil af omkostningerne til udarbejdelse af kortlægnings- og registreringsprojekter samt kommuneatlas. I de fremtidige kortlægnings- og registreringsprojekter efter SAVE-systemet vil kommunerne i højere grad end hidtil også skulle udføre nogle af opgaverne i projekternes forundersøgelser, ligesom der vil blive lagt vægt på, at følgegrupperne inddrages mere aktivt.

Det er fortsat alene op til kommunalbestyrelserne at afgøre, hvilke metoder og undersøgelser der skal anvendes som grundlag for bevaringsplanlægningen, og hvorvidt bymiljøer, bebyggelser eller bygninger er bevaringsværdige i den forstand, at de skal beskyttes gennem kommune- og lokalplanlægningen.

4.2.2. Kommuneplanlægningens bevaringsformål

Et af planlovens formål er, »at der skabes og bevares værdifulde bebyggelser, bymiljøer og landskaber.« Dette formål varetages af kommunalbestyrelserne i kommune- og lokalplanlægningen.

Som indledning til en kommuneplanrevision afgiver kommunalbestyrelsen en beretning om den hidtidige planlægning og indkalder til offentlig debat om idéer og forslag til revision af kommuneplanen. I indkaldelsen til den offentlige debat kan et af hovedspørgsmålene være, hvordan bevaringsværdierne vil blive varetaget i den forestående planlægning. Kommunalbestyrelsen har som oplæg til en planrevision mulighed for at formulere en målsætning for bevaring af kommunens bymiljøer og bebyggelser og fastsætte retningslinier for, hvordan bevaringsværdierne skal varetages i den fremtidige planlægning. Målene for bevaringsindsatsen kan fastsættes i kommuneplanen, som også skal indeholde rammer for lokalplanlægningen. Der kan således i rammerne tages stilling til, hvorledes lokalplanlægningen i de en-

kelte dele af kommunen skal sikre by- og bygningsbevaringsværdierne.

For at styrke grundlaget for det kommunale arbejde med sikringen af bevaringsværdige bygninger og bymiljøer og for at skabe et mere klart grundlag for støtteordninger til »bevaringsværdige bygninger« indeholder lovforslaget i § 2 et forslag om en tilføjelse til planlovens »katalog« over de emner, som kommuneplanen kan behandle.

Der vil i en kommende udmelding fra miljø- og energiministeren til kommunerne om kommuneplanlægningen indgå en anbefaling om en styrket indsats med bevaringsplanlægningen og udpegningen af de bevaringsværdige bygninger og bymiljøer i kommuneplanen.

4.2.3 Sikring af bevaringshensyn i lokalplanlægningen

I lokalplaner kan kommunalbestyrelsen fastsætte bestemmelser, der er bindende for de enkelte ejere og brugere. Lokalplaner medfører ingen handlepligt, men fremtidige aktiviteter skal overholde planens bestemmelser. Lokalplanbestemmelser for bevaring af bebyggelser er bestemmelser om, at de pågældende bebyggelser ikke må nedrives, ombygges eller ændres uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen, jf. planlovens § 15, stk. 2, nr. 14. Det kan anslås, at der er ca. 50.000 bygninger, der i dag er omfattet af bevaringsbestemmelser i lokalplaner og de forud herfor tilvejebragte byplanvedtægter.

Miljø- og energiministeren kan efter planlovens § 29 nedlægge veto mod et lokalplanforslag ud fra de særlige myndighedshensyn, som ministeriet varetager. Ministeren (Skov- og Naturstyrelsen) kan således af hensyn til den statslige myndighedsvaretagelse nedlægge veto mod lokalplanforslag, der omfatter områder med fredede bygninger og bebyggelser eller bymiljøer af arkitektonisk, kulturhistorisk eller anden bevaringsmæssig værdi. Når der er nedlagt veto indledes en forhandling mellem kommunalbestyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen. Kan der ikke herved opnås enighed, kan spørgsmålet indbringes for miljø- og energiministeren til afgørelse.

Som eksempler på situationer, hvor den statslige myndighedsinteresse kan føre til nedlæggelse af veto mod lokalplanforslag kan nævnes:

- lokalplanforslag for områder med fredede bygninger eller bygninger, som påtænkes fredet, og hvor fredningsværdierne er i fare,
- lokalplanforslag for områder med ældre bebyggelsesmiljøer, hvor planforslaget giver mulighed for opførelse af nybyggeri, som ikke er i overensstemmelse med et eksisterende bebyggelsesmønster og en væsentlig bevaringsværdig bystruktur,

- lokalplanforslag for bebyggelser med væsentlige bevaringsværdier, hvor forslaget ikke indeholder bestemmelser til beskyttelse af bevaringsværdierne.

Lovforslaget bygger på de eksisterende principper for kommune- og lokalplanlægningen. Skov- og Naturstyrelsen vil som opfølgning af lovforslaget udsende en vejledning til kommunerne, om hvordan lokalplaner kan udarbejdes med baggrund i SAVE-systemet.

4.2.4 Nedrivning af bygninger

Lovforslaget sikrer offentlighed om, hvorvidt bygninger, der ønskes nedrevet skal fredes eller bevares ved en af kommunalbestyrelsen vedtaget lokalplan.

Dels får den landsdækkende forening, som miljø- og energiministeren kan give ret til at få forelagt fredningsforslag for Det særlige Bygningssyn, mulighed for at kræve, at ministeren (Skov- og Naturstyrelsen) sætter de midlertidige retsvirkninger i kraft, før fredningsforslaget forelægges for Det særlige Bygningssyn jf. bygningsfredningslovens § 6, stk. 1 jf. § 23, stk. 1, pkt. 4. På denne måde sikres det, at bygningen ikke nedrives, før fredningssagen har fundet sin endelige afgørelse.

Desuden sikrer lovforslaget, at der ikke kan ske nedrivning af de »bevaringsværdige bygninger«, som kommunalbestyrelsen har udpeget i kommuneplanen, før det har været offentligt bekendtgjort med frist for indsigelse, jf. § 18, stk. 3 og bemærkningerne hertil.

Det har i denne forbindelse også været overvejet, om der er behov for en bedre sikring af, at bygninger og ubebyggede arealer bevarer et ordentligt udseende. Regeringen finder, at den gældende lovgivning i tilstrækkelig grad tager højde herfor.

4.3. Modernisering

4.3.1 Bygningsfredningsarbejdet før og nu

Da den første bygningsfredningslov blev gennemført i 1918, var beskyttelsen af det allermest værdifulde i Danmarks arkitektoniske arv i centrum. Man forestillede sig en fredning af enkeltbygninger, der hver for sig kunne stå som vidne om det bedste i dansk bygningskunst fra forskellige stilperioder. 1918-loven arbejdede med to fredningsklasser, klasse A og klasse B. Klasse A omfattede de kvalitetsmæssigt særligt fremragende bygninger, mens klasse B omfattede øvrige fredningsværdige bygninger. Efter loven skulle bygninger for at kunne fredes som hovedregel være mere end 100 år gamle.

Det var Det særlige Bygningssyn, der – ligesom idag – indstillede til ministeren, hvilke bygninger

man fandt fredningsværdige. De fredede bygninger blev opført på »en stedordnet fortegnelse« kaldet fredningslisten, som blev revideret hvert femte år. Slettelser fra listen kunne selvsagt finde sted i den mellemliggende periode, hvorimod nyoptagelser normalt kun kunne ske i forbindelse med en revision af listen. Slettelser var ofte begrundet i et misforhold mellem ejerens ønske om bygningsændringer set i forhold til bygningsmæssige værdier, som fredningen tilsigtede opretholdt, eller i ejerens manglende økonomiske formåen.

Den første fredningsliste blev udarbejdet af Nationalmuseet. Udpegningen af bygningerne på landet skete på grundlag af et personligt kendskab, museets billedsamling og litteraturen, ikke mindst Trap: Danmark. For købstæderne fandtes et udmærket hjælpemiddel i museumsinspektør Hugo Matthiesens systematiske gennemfotografering af en lang række provinsbyer. De manglende blev, ligesom København, gennemgået på stedet, ligesom Det særlige Bygningssyn besøgte Sønderjylland efter genforeningen. Afgørende for optagelse på listen var først og fremmest den pågældende bygnings arkitektoniske værdi. Men parallelt hermed gjorde også historiske og arkæologiske hensyn sig gældende. For eksempel blev alle de kendte middelalderlige verdslige bygninger fredet ud fra den betragtning, at der var så få bevarede. De middelalderlige kirkebygninger var beskyttet gennem den kirkelige lovgivning.

Den første offentliggjorte fredningsliste fra 1920 omfattede ialt 1145 bygningskomplekser, enkelte bygninger og bygningsdele samt historiske fæstningsværker som Christianshavns, Fredericias og Nyborg Volde og kastellerne i Rønne og Frederikshavn.

Ved bygningsfredningslovens 25-års jubilæum i 1943 redegjorde Det særlige Bygningssyn for nogle hovedlinier i den førte fredningspolitik. I København havde man søgt at samle fredningerne om gader og pladser, der havde særlig betydning for bybilledet. Det var i første række Amaliegade og Kronprinsessegade, kanalgaderne på Christianshavn og Nyhavn, samt Gråbrødre Torv og St. Annæ Plads. Til gengæld havde man givet afkald på at frede mere isoleret beliggende bygninger, medmindre deres betydning var så stor, at den ubetinget krævede fredning. På samme måde var indsatsen i provinsbyerne med mange bindingsværksbygninger blevet koncentreret om enkelte byer som Helsingør, Køge, Randers og Ribe.

Ved bygningsfredningsloven fra 1966 blev lovens sigte opretholdt uændret, selvom kriterierne for fredning fik en ny formulering. Det hed nu, at »bygninger eller bygningsdele, hvis bevaring på grund af de-

res særlige arkitektoniske eller kulturhistoriske værdi er af væsentlig betydning, kan fredes«. Med loven udvidedes beskyttelsen af de B-fredede bygninger således, at byggearbejder på bygningernes facader, herunder tagflader mod gade, vej eller plads i bymæssig bebyggelse, krævede tilladelse fra Det særlige Bygningssyn, hvis arbejderne gik ud over almindelig vedligeholdelse. Dette var en stramning af 1918-loven, der ikke havde en sådan kontrol.

Den væsentligste nyskabelse i 1966-loven var oprettelsen af Statens Bygningsfredningsfond, som fik til opgave at løse særlige frednings- og bevaringsopgaver, hvortil udgifterne ikke kunne afholdes af de midler, der blev stillet til rådighed for Det særlige Bygningssyn på de årlige finanslove. Hovedformålene med etableringen af fonden var at åbne mulighed for, at forfalds- og nedrivningstruede, fredede ejendomme kunne erhverves uden tidskrævende forelæggelse for de bevilgende myndigheder og at yde ejere økonomisk hjælp til at sikre såvel fredede som bevaringsværdige bygningsopretholdelse. Endvidere skulle fonden i et vist omfang kunne bidrage til løsningen af opgaver af byplanmæssig og saneringsmæssig karakter. Fondens har igennem årene i flere tilfælde ved opkøb af ejendomme foregrebet en tvangsmæssig statslig overtagelse.

Med saneringsloven fra 1969 med senere ændringer blev der stillet krav om en generel saneringsplanlægning i alle landets større byer, og ved siden af total sanering indførtes for første gang begrebet »bevarende sanering«. Loven foreskrev her et samarbejde mellem Det særlige Bygningssyn og kommunerne i planlægningen og vurderingen af saneringsforanstaltninger i bevaringsværdig bebyggelse. De kommuner, som valgte den bevarende saneringsform, blev stillet økonomisk gunstigere.

Velstandsstigningen op gennem 1960'erne medførte store og hastige forandringer – også af vore omgivelser. At der knyttede sig væsentlige problemer til udviklingen, fremgik af betænkning nr. 517, »En kulturpolitisk redegørelse« fra 1969. I afsnittet bygningskultur, formuleres et krav om, at vore omgivelser fortsat skal udgøre en meningsfuld, forståelig og vedkommende ramme om dagliglivet. Det påpeges, at de ældre bebyggelsesmiljøer har kvaliteter, der ikke kan opgøres som økonomiske værdier. De repræsenterer derimod helt selvstændige værdier igennem deres arkitektoniske og kulturhistoriske kvalitet. Set i et videre perspektiv er der fare for, at den kulturarv, som vore byer rummer, kan blive udsat for ødelæggelse eller skader, som aldrig lader sig genoprette.

Debatten om bygningsfredning og bygningsbevaring blev i perioden fra 1973 til 1976 også inspireret

af Det europæiske Bygningsfredningsår 1975. I denne periode blev der taget initiativ til systematisk fredning af bygninger fra perioden 1850-1875.

I konsekvens af den udvikling, der havde fundet sted op gennem 1970'erne, fik bygningsfredningsloven fra 1979 en bredere formuleret formålsparagraf, idet loven herefter har til formål »at værne landets ældre bygninger af arkitektonisk, kulturhistorisk eller miljømæssig værdi, herunder bygninger, der belyser bolig-, arbejds- og produktionsvilkår og andre væsentlige træk af den samfundsmæssige udvikling«. I bemærkningerne til lovforslaget understreges, at udtrykket »at værne« har en bredere betydning end udtrykket »at frede«. En fredning er en særlig beskyttelsesforanstaltning med specielle retsvirkninger. Men bygninger skal ikke alene kunne fredes, men tillige værnes blandt andet gennem registrering, udarbejdelse af vejledninger for varetagelse af bevaringsinteresserne i den kommunale planlægning m.v.

Kommuneplanloven (nu planloven) og bygningsfredningsloven har siden udgjort grundlaget for en klar arbejdsdeling på det samlede by- og bygningsbevaringsområde. De nationale interesser varetages af miljø- og energiministeren, medens de lokale interesser varetages af kommunalbestyrelserne.

Den voksende opmærksomhed i befolkningen omkring bygnings- og miljøbevaring resulterede i et stigende antal henvendelser fra private med emner til bygningsfredning. Der udvikledes en administrativ praksis, hvorefter alle disse henvendelser om fredning blev forelagt Det særlige Bygningssyn. Dette indebar en stor spredning – såvel geografisk som med hensyn til bygningstyper og alder. Sammen med de fredningsforslag, som ministeriet fremkom med på baggrund af det grundlæggende faglige registrantarbejde, førte dette til en markant stigning i antallet af fredninger i tiåret 1978-88, hvor de fredede bygningers antal voksede fra omkring 6.500 til 8.500.

Skov- og Naturstyrelsen rejser idag fredningssager på baggrund af systematiske gennemgange af landets bebyggelse. Gennemgangene foretages ud fra en geografisk eller tematisk synsvinkel – eller en kombination heraf. Styrelsen koncentrerer på baggrund af Bygningskulturudvalgets anbefalinger sine gennemgange og dermed sin fredningsindsats om bygningskategorier, som er:

- særligt truede af samfundsudviklingen, som for eksempel bygninger og bygningstyper, som tidligere har været almindelige, men som idag har fået anden anvendelse eller er gået ud af brug, hvorfor de står i fare for at forsvinde,
- underrepræsenteret i fredningsmæssig henseende set i forhold til de arkitektoniske og kulturhistor-

iske værdier, de pågældende kategorier repræsenterer. Det kan være bygninger, som opfylder kvalitetskravet for at kunne fredes, og som ved en fredning kan udligne den idag uensartede fredningsmæssige dækning af landets forskellige egne, – opført efter 1850, hvilket vil være bygninger og bygningstyper, som afspejler samfundets økonomiske, teknologiske og kunstneriske formåen i nyere tid.

De afsluttede temagennemgange i perioden 1991-1995 har omfattet et bredt udsnit af bygningstyper, ligesom der har været en betydelig spredning i bygningernes alder. Med henblik på fredning af ældre bygninger er udført temagennemgange af landbebyggelser langs den jyske vestkyst, gårde og huse på Fyn og omliggende øer samt bygninger opført i bulhuskonstruktion i Sønderjylland. Fredning af en række yngre bygninger er fremkommet ved temagennemgange af industribygninger i København, redestationsstationer langs den jyske vestkyst, etagehuse tegnet af arkitekt Kay Fisker samt nyere råduse, museer og folkeskoler. Arbejdsmåden, som anvendes i forbindelse med temagennemgangene, retter sig specifikt mod at finde fredningsemner. Det særlige Bygningssyn har i sin beretning for perioden 1991-1995 givet arbejdsmåden med temagennemgange sin tilslutning.

Fra 1991 er der sket et »sporskifte« i det systematiske fredningsarbejde. Dette byggede i 1970-80'erne på registranterne for geografisk afgrænsede områder – ofte en købstadsbebyggelse som Haderslev eller et mindre bysamfund som Møgeltønder. I registranterne blev alle bygningerne i registrantområdet indgående dokumenteret uanset bygningernes bevaringsværdi eller eventuelle fredningsværdi. Sigtet hermed var, udover at finde egnede fredningsemner, i lige så høj grad at skabe forståelse for de jævne bygningers betydning for det samlede bebyggelsesmiljø. Registranterne kunne således danne grundlag for den kommunale bevaringsplanlægning. De tematiske gennemgange, der gennemføres i dag, fokuserer landsdækkende på bygningstyper indenfor de ovennævnte kategorier og udelukkende med henblik på fredning. Bygningsfredningen som en national interesse er derved blevet understreget.

4.3.2 Alderskriteriet for bygningsfredning

Når der i bygningsfredningsloven er et alderskriterium for bygninger, der kan fredes, skyldes det, at der skal gå en vis tid, førend det kan bedømmes, hvad der er tilstrækkelig arkitektonisk og kulturhistorisk værdifuldt til en fredning.

Men allerede i den første bygningsfredningslov fra 1918 var alderskriteriet for fredning ikke et absolut

alderskriterium på 100 år. I 1966-loven blev dette fastholdt, idet bygninger eller bygningsdele »som regel« kun kan fredes, når de er over 100 år gamle. Alderskriteriet blev i 1975 lagt frem til drøftelse med udsendelsen af redegørelsen »Bygningsfredningsloven, dens revision – status og perspektiver«. Heri peges på to alternativer til 100-årsreglen: enten en 50-års grænse eller en fast grænse for eksempel ved året 1925.

I praksis var muligheden for at frede bygninger under 100 år blevet administreret meget snævert. Bortset fra at der i 1950'erne gennemførtes nogle fredninger af yngre møller, blev undtagelsesmuligheden kun brugt ved yngre bygninger, der indgik i et samlet bygningskompleks, der i hovedsagen var ældre end 100 år, når det ud fra en helhedsbetragtning forekom naturligt. Den eneste undtagelse var fredningen af Faaborg Museum opført 1912-15, som gennemførtes umiddelbart før lovændringen i 1979.

Diskussionen om alderskriteriet mundede i 1979-loven ud i den gældende undtagelsesregel om, at »bygninger kan fredes uanset deres alder, når det er begrundet i deres fremragende værdi eller i andre særlige omstændigheder«. Det anførtes i bemærkningerne til lovforslaget, at spørgsmålet må »tages op til en nærmere vurdering om nogle år på baggrund af de indtil da indhøstede erfaringer.« Til gengæld indførtes med 1979-loven, at bygninger opført før 1536 var automatisk fredede.

I 1979-lovens første år gennemførtes fredningen af en række markante offentlige bygninger, som næsten alle var nær ved 100 år gamle: Københavns Rådhus fra 1892-1905, Københavns Hovedbanegård fra 1904-11 og Århus Teater opført 1900. Også enkelte industri- og produktionsbygninger som for eksempel Den brune Kødby i København fra 1878-1901 blev fredet.

En anden hovedgruppe af bygninger var bygninger til boligformål: etageejendomme, række- og kædehuse samt villaer. I slutningen af 1980'erne blev således en række større boligbebyggelser fredet: Bellevue-området nord for København, hvor arkitekt Arne Jacobsen fra 1930 til 1960'erne havde stået for udformningen, og »Romerhusene« og »Fredenborg-husene« fra omkring 1960 tegnet af arkitekt Jørn Utzon. Langt de fleste af disse fredninger blev gennemført på baggrund af forslag fra privat side. Det var også et stigende antal forslag fra private om fredning af stationsbygninger, som førte til, at Planstyrelsen igangsatte en undersøgelse af stationsbygninger, iøvrigt i forlængelse af DSB's egne bygningsregistreringer. Initiativet førte til udvælgelse af 28 stationsanlæg med ialt 56 bygninger, der blev fredet i 1990. De udvalgte stationsanlæg repræsenterer jernbanearki-

tekturens forskellige perioder fra pionertiden i 1850'erne til funktionalismen i 1930'erne.

Alderskriteriet blev igen drøftet af Bygningskulturudvalget, som i sin betænkning fra 1991 tilkendegiver, at den hastige udvikling og forandring som kendetegner det nuværende samfund, har skabt et behov for, at bygninger ikke kun undtagelsesvis kan fredes, inden de er 100 år gamle. Udvalget foreslog på denne baggrund, at alderskriteriet sænkes til 50 år. Som begrundelse herfor anførte Bygningskulturudvalget, at de hidtil mere end 70 års fredningsindsats har betydet, at et stort antal af de bygninger, som idag anses for fredningsværdige, er blevet fredet.

Der er i dag godt 9000 fredede bygninger. En oversigt over disse bygninger findes i »Fredede Bygninger«, som udgives hvert femte år. Den seneste udgave kom i 1995. Der fredes i øjeblikket under 50 bygninger om året.

Omkring 20% af de bygninger, som er fredet i perioden 1987-1995, var under 100 år på fredningstidspunktet. Denne tendens afspejler, at det historiske perspektiv forkortes i et samfund under hastig forandring. Hertil kommer, at byggeriet i dette århundrede kendetegnes ved formmæssige og byggetekniske eksperimenter. Mange af de væsentlige bygninger har således lige fra opførelsestidspunktet været særligt sårbare. Samtidig har der, især i 1960-70'erne, hersket en ringere forståelse for bygningsvedligeholdelse, og derfor er mange nyere bygninger idag truede. Det vil derfor være nødvendigt at gennemføre en fredningsmæssig sikring af bygninger på et tidligere tidspunkt end før, såfremt vor tids bedste bygninger ikke skal gå tabt.

Regeringen foreslår på denne baggrund, at aldersgrænsen nedsættes til 50 år, som anses for tilstrækkelig til, at man med rimelig sikkerhed kan vurdere, om en bygning repræsenterer blivende arkitektoniske og kulturhistoriske værdier. Ved nedsættelsen af alderskriteriet for fredning til 50 år fastholdes den gældende lovs antikvariske sigte. De fredede bygninger skal også fremover repræsentere det bedste i landets bygningskultur og give et sammenhængende billede af den bygningskulturelle udvikling. En ufravigelig aldersgrænse er imidlertid fortsat ikke ønskelig, og derfor bibeholdes den gældende lovs undtagelsesregel om, at bygninger uanset deres alder kan fredes, når det er begrundet i deres fremragende værdi eller i andre særlige omstændigheder.

Internationalt er der også en voksende opmærksomhed omkring de arkitektoniske frembringelser fra dette århundrede. Af Europarådets rekommandation nr. R (91) 13 fra 1991 vedrørende beskyttelsen af det 20. århundredes arkitektoniske kulturarv

fremgår, »at det 20. århundredes arkitektur er en integreret del af Europas historiske kulturarv, og at opretholdelsen af og omdannelsen af de mest fremtrædende eksempler bør følge de samme mål og principper som dem, der gælder for bevaringen af den samlede arkitektoniske kulturarv«.

Lovforslaget er således også en opfølgning af Europarådets rekommandation og Bygningskulturudvalgets betænkning fra 1990.

4.3.4 Ophævelse af fredninger

Bygningsfredningsloven indeholder i § 8, stk. 2 hjemmel til at ophæve en fredning. Bestemmelsen har karakter af en undtagelsesbestemmelse og tager sigte på ekstraordinære forhold, hvor anvendelsen af bestemmelserne i §§ 11-13 om tilladelse til nedrivning og om statslig overtagelse er åbenbart uhensigtsmæssig, umulig eller urimelig.

Frem til 1979 indeholdt bygningsfredningsloven to fredningsklasser. Inden de to fredningsklasser blev sammenlagt og undergivet samme retsvirkninger fra 1. januar 1980 ved lov nr. 213 af 23. maj 1979 var 647 ejendomme fredet i klasse A og 2.193 ejendomme fredet i klasse B.

Mange af de tidligere B-fredede bygningers indre er uden væsentlige fredningsværdier. Som hovedregel kan disse bygningers bevaringsværdier i dag begrundes i de værdier, der knytter sig til gadefacade kvaliteten og betydning for gadebilledet, og mange af disse bygninger ville antageligvis ikke være blevet fredet i dag. En del af disse bygninger er efterhånden også blevet omfattet af bevarende lokalplaner, byplanvedtægter og tinglyste bevaringsbestemmelser, der sikrer bygningernes ydre fremtræden.

Der er derfor behov for løbende at vurdere, om de fredede bygninger fortsat repræsenterer de væsentlige arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, der kan begrunde deres status som fredede bygninger.

Der har hidtil ikke været gennemført en systematisk gennemgang af de tidligere B-fredninger med henblik på eventuel ophævelse af fredninger, men det bør efter regeringens opfattelse være muligt at ophæve fredningen af en bygning, hvor fredningsværdierne er gået tabt. Med forslaget lettes adgangen til at ophæve fredninger, der har mistet deres fredningsværdi, og mere generelt at revidere fredningslisten.

Bygningskulturudvalget fremkom i sin betænkning fra 1990 med et tilsvarende forslag.

4.3.5 Handlingsplaner og manualer

I de seneste år har der vist sig et stigende behov for en aktiv vejledningsindsats fra statens side i for-

bindelse med genanvendelse af større fredede bygningsanlæg. I forbindelse med fredning af en række industrialanlæg har det således vist sig vanskeligt at opretholde fredningsværdierne, når bygningerne skulle tages i anvendelse til nye formål.

For at imødegå disse problemer har Skov- og Naturstyrelsen i 1995 iværksat et pilotprojekt på en række fredede bygninger på DSB's Centralværksteder i Århus. Projektet analyserer en række forskellige funktioners egnethed i forbindelse med genanvendelse af bygningerne. I Den Hvide Kødby i København gennemføres et andet pilotprojekt, hvor det ikke drejer sig om ændret anvendelse, men om en modernisering af den produktion, som idag findes i bygningerne. Her udarbejdes manualer, som kan være retningsgivende for brugerne i forbindelse med nødvendige ændringer i såvel eksteriør som interiør. Samtidig forsøges en ny administrationsform, hvor alle de involverede myndigheder på faste tidspunkter ugentlig står til rådighed med vejledning for brugerne, så der sikres en effektiv koordinering af de mange myndighedskrav.

Disse forsøg har vist, at det ofte er nødvendigt allerede på fredningstidspunktet at gennemføre analyser af bygningens fremtidige muligheder – handlingsplaner. Herved kan ejeren og bygningsfredningsmyndigheden få et fælles grundlag for, hvad der fremtidigt kan ske uden at antaste fredningsværdierne.

Også for mange allerede fredede bygninger vil det kunne være nødvendigt at gennemføre sådanne handlingsplaner. Dette er f.eks. tilfældet med mange avlsbygninger på fredede herregårde og bondegårde. Med de store ændringer, som i disse år gennemføres i landbruget, vil der således fremover være behov for at genanvende en lang række bygninger, som tidligere har været anvendt til landbrugsproduktion til andre formål.

Dette er baggrunden for, at det med § 16, stk. 1, nr. 2 i lovforslaget foreslås, at staten også kan yde økonomisk støtte til udarbejdelse af sådanne handlingsplaner og lignende, allerede inden fredningsbeslutning træffes.

4.3.5 Information om bygningsbevaring

Information om korrekt vedligeholdelse er af meget væsentlig betydning for ejerne af fredede og bevaringsværdige bygninger samt for håndværkere, kommunale teknikere m.v. Dette er også understreget i embedsmandsrapporten fra oktober 1996 om »Fredede og bevaringsværdige bygninger«.

Der er idag et udbredt ønske i befolkningen om at bo og arbejde i smukke og sunde bygninger, som vedligeholdes i overensstemmelse med bygningernes

karakter og materialevalg. Det skal derfor være muligt for befolkningen at få enkel og effektiv vejledning om; hvordan bygningerne skal vedligeholdes. Ligeledes bør den store interesse for bygningsbevaring støttes af informationsmateriale om bygningskultur til brug for undervisning af håndværkere, teknikere og interesserede borgere, herunder ikke mindst skolebørn. Denne opgave, som hidtil afblevet varetaget af bl.a. Raadvad Centeret, bør styrkes. Dette er understreget i lovforslagets § 1 og ved den foreslåede § 16, stk. 1, nr. 5.

4.4. De økonomiske støtteordninger

Sammenlægning af Statens Bygningsfredningsfond og Skov- og Naturstyrelsens støtteordninger

I overensstemmelse med Statsrevisorernes henstilling til Folketinget i Beretning nr. 16/91 »om økonomisk støtte m.v. til fredede og bevaringsværdige bygninger« foreslås det, at Statens Bygningsfredningsfonds støttemuligheder sammenlægges med den støtteordning, som Skov- og Naturstyrelsen administrerer. Herved opstår en ny samlet støtteordning, der skal administreres af Skov- og Naturstyrelsen under rådgivning af den faglige ekspertise i Det særlige Bygningssyn for så vidt angår de overordnede og mere principielle spørgsmål.

Bygningsfredningsfonden yder lån og tilskud til samt afholder udgifter i forbindelse med fondens erhvervelse, sikring og istandsættelse af de erhvervede ejendomme. Fondens kan endvidere erhverve og istandsætte nedrivningstruede fredede og bevaringsværdige bygninger og sikre kulturhistorisk betydningsfuldt inventar.

Ved at overføre en del af sit rådighedsbeløb fra et finansår til det følgende finansår har fonden til stadighed opretholdt tilstrækkeligt økonomisk beredskab til løsning af uforudsete opgaver.

For lånene gælder normalt fondens standardvilkår, som gennem nogen tid og også i 1995 har udgjort en årlig ydelse på 6% af hovedstolen, hvoraf 4,5% af den til enhver tid værende restgæld er rente, medens resten er afdrag. Løbetiden er 20 år, hvorefter restgælden forfalder til betaling.

Statens Bygningsfredningsfond råder årligt over ca. 18 mio. kr. svarende til et årligt finanslovtilskud på ca. 8 mio. kr. samt tilbagebetaling af renter og afdrag på tidligere ydede lån på ca. 10 mio. kr. Hertil kommer i 1996 udisponerede midler fra tidligere år på ca. 24 mio. kr., jf. ovenfor.

Fonden gav i 1995 tilsagn om lån på ialt 5.816.000 kr., heraf 1.656.000 kr. til bevaringsværdige bygninger. Fonden gav i 1995 tilskud til bevaringsværdige bygninger på ialt 870.000 kr. Der er ikke ydet tilskud

til fredede bygninger, da denne opgave har været varetaget via Skov- og Naturstyrelsens støttemidler.

Fonden ejer i dag ejendommene »Løvenborg« og »Trekroner Søfort« i København, »Stenbrudsgården« ved Nexø og en ejendom i Nyord by på Nyord.

Tilskudsordningen som Skov- og Naturstyrelsen råder over udgør ca. 28 mio. kr. årligt.

For den samlede ordning vil der således være ca. 46 mio. kr. til rådighed årligt til brug for støtte, primært til fredede bygninger og som hidtil i mindre omfang til bevaringsværdige bygninger. Den nye støtteordning vil også råde over de udisponerede midler, der resterer ved fondens nedlæggelse.

Ved sammenlægningen opnås en større fleksibilitet og målrettedhed i administrationen af støtteordningerne til fredede og bevaringsværdige bygninger.

Embedsmandsudvalget peger således på, at sammenlægningen bør følges op af fastlæggelse af kriterier for, hvordan de samlede støttemidler fordeles mellem de forskellige kategorier af bygninger og mellem forskellige typer af byggearbejder. Herudover bør det overvejes i højere grad at graduere tilskudsprocenten. Muligheden for at kombinere lån og tilskud bør efter udvalgets opfattelse også overvejes. Udvalget lægger til grund, at den nye samlede økonomiske støtteordning rummer alle de støttemuligheder, som de to eksisterende ordninger indeholder i dag. Med dette udgangspunkt og ud fra en vurdering af behovet for nye typer af støttemuligheder er det udvalgets opfattelse, at der ikke bør etableres nye direkte eller indirekte økonomiske støtteordninger for de fredede bygninger.

I »kataloget« over støttemuligheder i nr. 13, § 16 er sikret de forskellige former for økonomisk støtte til de fredede og bevaringsværdige bygninger, herunder mulighederne for långivning og i særlige tilfælde opkøb med efterfølgende istandsættelse af værdifulde, truede bygninger.

Regeringen lægger vægt på, at den nye sammenlagte støtteordning sættes i værk på baggrund af nogle støttekriterier, som er fastlagt efter drøftelse med Det særlige Bygningssyn.

Skov- og Naturstyrelsen vil herudover også i sin støttevirksomhed søge råd i Det særlige Bygningssyn, hvor der udover faglig ekspertise er repræsentanter fra interesseorganisationerne og de kommunale myndigheder.

Herudover udvides i den nye sammenlagte ordning efter § 16 mulighederne for at yde støtte til såvel de fredede som de bevaringsværdige bygninger.

4.5 Offentligt ejede fredede bygninger efter bygningsfredningslovens § 26

Bestemmelsen hjemler adgang for ministeren til at fastsætte regler om, at visse kategorier af bygninger, som tilhører staten, kommuner, kirker, præsteembeder og offentlige stiftelser, ikke må nedrives eller afhændes til andre end de nævnte, uden at ministeren har haft mulighed for at tage stilling til spørgsmålet om bygningens fredning efter § 3. Sådanne regler er fastsat ved bekendtgørelse nr. 393 af 3. juni 1982.

I lyset af den seneste udvikling, hvorefter statslige opgaver i stigende grad også søges løst i selskabsform, har det været overvejet, om bygninger der ejes af statslige aktieselskaber eller lignende også skulle være omfattet af bestemmelsen. Det er imidlertid fundet unødvendigt at lade disse være omfattet af bestemmelsen, allerede fordi staten, kommunen eller den offentlige stiftelse ved omdannelsen til et selskab eller lignende er forpligtet til at meddele ministeren dette. Omdannelse til et selskab eller lignende må ligestilles med afhændelse.

4.6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Statslige udgifter

Lovforslaget fastholder den hidtidige arbejdsdeling mellem staten på den ene side, der er ansvarlig for de fredede bygninger og kommunerne på den anden side, der er ansvarlige for de bevaringsværdige bygninger.

Skov- og Naturstyrelsen vil i den nye samlede økonomiske støtteordning årligt råde over ca. 46 mio. kr., idet Skov- og Naturstyrelsen på finansloven 1997 får 28.3 mio. kr. til brug for støtte til de fredede ejendomme, og Statens Bygningsfredningsfond på finansloven 1997 får 7.9 mio. kr. til brug for støtte til de fredede og bevaringsværdige ejendomme, hvortil kommer fondens indtægter i form af renter og afdrag på ca. 10 mio. kr. årligt. Desuden vil den nye samlede støtteordning få tilført de uudnyttede midler, der ved fondens nedlæggelse måtte henstå. Dette beløb udgjorde ultimo 1995 ca. 24 mio. kr.

Hertil kommer den hidtidige støtte til Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur på kr. 150.000,- samt støtte til informationsvirksomhed m.v. på kr. 300.000,-.

Det er regeringens hensigt, at den hidtidige fordeling af de økonomiske midler mellem fredede og bevaringsværdige bygninger skal opretholdes i den nye ordning, dvs. at de fredede bygninger modtager ca. 95% af den samlede bevilling, og at de resterende ca. 5% benyttes til at støtte de bevaringsværdige bygninger.

Udgifter til administration af støtten til de fredede og bevaringsværdige bygninger, herunder udgifter i forbindelse med lån og tilskudsadministration, samt udgifter i medfør af § 16 stk. 1 - 6 kan afholdes indenfor den tilskudsbevilling, der optages på de årlige finanslove. Den endelige fastlæggelse og prioritering vil ske indenfor de årlige bevillinger.

Staten har efter bygningsfredningsloven en rådgivende og vejledende funktion i relation til kommunernes bygningsbevaringsopgaver. Siden 1989 er dette bl.a. sket gennem kommuneatlasarbejdet, der understøtter grundlaget for kommunernes planlægningsindsats. Der er herved gennemført registrerings- og kortlægningsprojekter med tilhørende atlas i 45 kommuner til en samlet omkostning af ca. 60 mio. kr.

Det er hensigten at fortsætte atlasproduktionen i samme omfang som hidtil, såfremt der er kommunal interesse og medfinansiering herfor, men kommunerne må fremover bære en større andel af de samlede udgifter.

Lovforslaget medfører ikke øgede statslige udgifter.

Lovforslaget åbner mulighed for en række nye udgiftskrævende initiativer, som vil blive kompenseret ved besparelser på andre områder. Det bliver således muligt at støtte udarbejdelse af de tidligere nævnte handlingsplaner og manualer for bygninger under fredning. Der skønnes at være behov for dette i forbindelse med nyfredning i ca. 20 tilfælde årligt. Samtidig skønnes der at være behov for udarbejdelse af handlingsplaner for allerede fredede bygninger i ca. 10 tilfælde årligt. Udgiften hertil skønnes ialt at være ca. 3 mio. kr. årligt, som afholdes af tilskudsbevillingen.

Som led i den øgede inddragelse af offentligheden bl.a. gennem annoncering af fredningsforslag, forslag om ophævelse af fredning og ansøgning om nedrivning af fredede bygninger må der påregnes en udgift svarende til ca. 4000 kr. pr. fredningsforslag. Der anslås at være ca. 100 fredningsforslag årligt, hvilket svarer til en samlet udgift på 400.000,- kr. årligt.

Det vil blive muligt at give en landsdækkende forening ret til at få forelagt fredningssager for Det særlige Bygningssyn. Det anslås, at der vil blive behov for at støtte en sådan forening med et årligt økonomisk tilskud. Behovet opgøres, når miljø- og energiministeren anvender lovforslagets mulighed for at tillægge en sådan landsdækkende forening den omtalte beføjelse.

Kommunale udgifter

Det er fortsat frivilligt for kommunerne, om de vil udpege »bevaringsværdige bygninger«.

Udpegningen kan ske i kommuneplanen eller i en lokalplan. I det omfang kommunerne ønsker at udpege »bevaringsværdige bygninger« i kommuneplanen, vil der være udgifter forbundet hermed. Således vil kommunen skulle afholde udgifter til offentliggørelse og udarbejdelse af kommuneplanforslaget, efterfølgende annoncering af eventuelle nedrivningstilladelser samt kommunens andel af tilskuddet til de lokale bevaringsråd (§ 16, stk. 1, nr. 7). Men da det er frivilligt for kommunen at foretage registrering af »bevaringsværdige bygninger«, kan det ske i forbindelse med den almindelige revision af kommuneplanen, som skal foretages hvert fjerde år, eller i forbindelse med et kommuneplantillæg, som alligevel af andre grunde skal tilvejebringes, hvilket vil reducere udgifterne. Registrering af »bevaringsværdige bygninger« i kommuneplanen eller bevaring af bygninger i en lokalplan vil være nødvendig for at skabe grundlaget for eventuel støtte til lokale fonde, puljer eller lignende.

Kommuner, der ønsker at indgå i et samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen om udarbejdelse af et kommuneatlas, vil fremover skulle finansiere en større andel af omkostningerne. Det er fortsat frivilligt for kommunen at indgå i dette samarbejde.

Det findes på denne baggrund ikke, at der er behov for økonomisk compensation til kommunerne.

Den kommende byfornyelseslovgivning

Regeringen agter i indeværende folketingssamling at fremsætte forslag til ny byfornyelseslovgivning. Heri vil der på baggrund af gode erfaringer fra forsøg i tre kommuner blive skabt mulighed for, at de kommuner, der ønsker det, kan etablere lokale bygningsforbedringspuljer. Puljerne finansieres med 1/3 statslige, 1/3 kommunale og 1/3 private midler. Den enkelte kommune beslutter selv, hvor stor en andel af kommunens byfornyelsesinvesteringsramme, der skal anvendes til puljeformål. Puljerne administreres af et lokalt udvalg med repræsentation fra kommunalbestyrelsen, grundejere, foreninger, bevaringsforeninger m.v.

Økonomisk støtte fra puljerne kan gives til ejere af bevaringsværdige og fredede bygninger, der anvendes til boliger eller til blandet bolig og erhverv. Erhvervsbebyggelse vil ikke blive omfattet. Støtten kan gives til byggearbejder, der angår bygningernes klimaskærm samt afhjælpning af kondemnabile forhold. Kommunalbestyrelsen fastlægger gennem den sammenfattende fysiske planlægning (kommunepla-

nen eller lokalplanen), hvilke bevaringsværdige bygninger, der kan modtage støtte fra byforbedringspuljen. Indtil dette er sket, kan støtte efter en overgangsordning bl.a. meddeles til bevaringsværdige bygninger, der i kommuneatlas har bevaringsværdien 1-4 og bevaringsværdige bygninger, som kommunalbestyrelsen efter en konkret vurdering finder bevaringsværdige, jfr. bevaringsværdi 1-4 i SAVE-systemet.

Den økonomiske støtte meddeles i form af rente- og afdragsfrie lån, der forfalder ved ejerskifte. Forfaldne lån indgår i puljen til genuddeling. Der kan fastsættes betingelser for støtte, der angår arkitektoniske, økologiske og udførelsmæssige forhold.

Boligministeriet og Skov- og Naturstyrelsen vil i fællesskab udarbejde det fornødne vejledningsmateriale med henblik på støttegrundlaget (den fysiske planlægning og forudsætningerne herfor) og puljernes etablering og drift (standardvedtægter, støttevilkår osv.). Heri vil også indgå erfaringerne fra Skov- og Naturstyrelsens kommuneatlasarbejde og fra Boligministeriets udvidede tilskudsordning.

4.7 Miljøkonsekvenser

Bygningsfredning og bygningsbevaring er grundlæggende en positiv indsats ud fra en miljømæssig vurdering. Overordnet vil lovforslaget således forbedre miljøet. Det gælder med hensyn til reduktion af mængden af bygningsaffald og et forventet mindre ressourceforbrug, idet det må forventes, at eksisterende bebyggelser, anlæg, konstruktioner og materialer i højere grad genanvendes.

Endvidere forventes en kvalitativ forbedring af bymiljøet som følge af en øget bevaringsindsats. Lovforslaget tilsigter også at stimulere kommunerne til at udpege de bevaringsværdige bygninger. Lovforslaget lægger samtidig op til at styrke stillingen for de bevaringsværdige bygninger, primært ved at der skal gennemføres en særlig offentlighedsprocedure, hvis en bevaringsværdig bygning ønskes nedrevet.

Med henblik på at supplere de hidtidige vurderinger, som foretages af bygningers bevaringsværdier, har Skov- og Naturstyrelsen igangsat en udvikling af bevaringssystemet SAVE. Hensigten er at få mere præcise oplysninger om de ressourceøkonomiske konsekvenser af bygningernes bevaring, vedligeholdelse og istandsættelse med traditionelle midler i forhold til konsekvenserne af bygningernes nedrivning og fornyelse.

4.8 Erhvervsøkonomiske konsekvenser

Lovforslaget har ingen erhvervsøkonomiske konsekvenser, hvad angår fredede bygninger.

Som det også er understreget i lovens formålsbestemmelse er det et ledende princip ved lovens administration, at der søges sikret vor bygningsarv en hensigtsmæssig funktion i dagens samfund. Bygningerne skal leve og fungere i det miljø, hvori de findes. Den bedste sikring for en fredet bygning er, at den har en tidssvarende og økonomisk rentabel funktion. Men det er samtidig en forudsætning, at en bygnings ændrede funktion respekterer de fredningsmæssige værdier. Fredning af især industriens produktionsanlæg aktualiserer denne problemstilling. For at imødegå dette forslås det, at fredningsmyndighederne allerede, når Det Særlige Bygnings-syn har indstillet bygningen til fredning, forinden fredningsbeslutningen træffes, kan udarbejde de ovenfor omtalte manualer og handlingsplaner, jf. forslagets § 16, stk. 1, nr. 2.

For så vidt angår bevaringsværdige bygninger må den styrkelse af kommunernes bevaringsarbejde, der er hensigten med lovændringen, forventes på sigt at medføre, at flere bebyggelser vil blive omfattet af bevarende lokalplaner. Erfaringsmæssigt medfører gennemførelse af bevaringsplanlægning ikke nogen forringelse af sådanne ejendommers salgbarhed og handelsværdi.

4.9 Konsekvenser for anden lovgivning

Der henvises til afsnit 4.6 om revision af byfornyelsesloven.

Lovforslaget har endvidere den konsekvens, at de normale frister efter bygningsreglementet efter bygge-loven for kommunalbestyrelsens reaktion i sager om nedrivning af bevaringsværdige bygninger forlænges.

4.10. Forholdet til EU-retten.

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

4.11. Høring

Lovforslaget har været sendt i høring hos de relevante myndigheder, en række interesseorganisationer, foreninger og enkeltpersoner m.v.

Der har endvidere af miljø- og energiministeren den 2. december 1996 været afholdt en konference, hvor også boligministeren deltog, med udgangspunkt i rapporten »Fredede og bevaringsværdige bygninger« fra det tværministerielle embedsmands-udvalg og et udkast til nærværende lovforslag.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Til nr. 1

Lovens titel er ændret, hvorved det præciseres, at loven udover den statslige bygningsfredning også omhandler bevaringsværdige bygninger og bymiljøer, som kommunalbestyrelserne har ansvaret for.

Til nr. 2 (§ 1, stk. 3)

Med ændringen understreges miljø- og energiministerens forpligtelse til at rådgive andre myndigheder om spørgsmål om både bygningsfredning og bygningsbevaring. Endvidere er ændringen en konsekvens af ændringerne i de tilgrænsende lovområder, idet kommuneplanloven er ændret til planloven og saneringsloven til byfornyelsesloven.

Til nr. 3 (§ 1, stk. 4)

Et af formålene med lovforslaget er at styrke offentlighedens indflydelse på frednings- og bevaringsarbejdet.

Dette søges blandt andet opnået ved, at fredningsforslag og ansøgninger om ophævelse og nedrivning af fredede bygninger skal offentliggøres ved annoncering. Der henvises til bemærkningerne til nr. 8, 10 og 12 samt de almindelige bemærkninger afsnit 4.1.

Offentlighedens inddragelse i frednings- og bevaringsarbejdet foreslås derfor direkte nævnt i formålsbestemmelsen som et nyt stk. 4.

Ligesom ved landskabsfredninger og kommune- og lokalplanlægning vil offentligheden, herunder naboer, lejere, lokale foreninger og lignende herved få mulighed for at fremkomme med synspunkter, når der er rejst forslag om fredning af en bygning. Der er ofte en omfattende lokal debat om bygningsfrednings- og bevaringsspørgsmål, og offentligheden sikres hermed bedre mulighed for indflydelse.

Også ansøgninger eller anmeldelser om nedrivning af bevaringsværdige bygninger skal offentliggøres, forinden der træffes beslutning. Der henvises til forslagets nr. 12, § 18 samt bemærkningerne hertil.

Til nr. 4 (3, stk. 1)

Hovedreglen i den gældende lov er, at bygninger skal være 100 år for at kunne fredes, medmindre der er tale om, at fredning kan begrundes i bygningens særligt fremragende værdi eller i andre særlige omstændigheder.

Dette alderskriterium foreslås nedsat til 50 år. Baggrunden for forslaget fremgår af de almindelige bemærkninger pkt. 4.3.2.

Uanset at alderskriteriet nedsættes til 50 år, fastholdes den gældende lovs antikvariske sigte. De fre-

dede bygninger skal fortsat repræsentere det bedste af landets bygningskultur og give et sammenhængende billede af den bygningskulturelle udvikling. Det er derfor vigtigt, at der fortsat er mulighed for systematisk at udvælge de bedste eksempler fra nyere tid, f.eks. modernismens bygninger.

Lovens undtagelsesbestemmelse om at bygninger uanset deres alder kan fredes, når det er begrundet i deres fremragende værdi eller i andre særlige omstændigheder, opretholdes.

Til nr. 5 og 6. (§ 6, stk. 1, nr. 3 og 4)

Kredsen af høringsberettigede om et fredningsforslag udvides til også at omfatte de regionale faglige råd, der kan nedsættes efter lov om regionale faglige kulturmiljøråd, jf. det samtidig fremsatte lovforslag herom, samt den landsdækkende forening, som miljø- og energiministeren i medfør af den foreslåede § 24, stk. 3 kan bemyndige til at få forelagt fredningsforslag for Det særlige Bygningssyn.

Til nr. 7 (§ 6, stk. 3, 2. pkt.)

Efter hidtidig praksis er en bygning, hvor der i følge § 6, stk. 1 er sket underretning om et fredningsforslag, omfattet af retsvirkninger, der svarer til retsvirkningerne af en gennemført fredning. Det betyder, at der ikke må foretages bygningsarbejder, der rækker udover almindelig vedligeholdelse.

Bestemmelsen præciserer, at ejeren af en bygning, der er omfattet af et fredningsforslag, ikke må udføre bygningsarbejder, der rækker ud over almindelig vedligeholdelse uden tilladelse fra miljø- og energiministeren. Ansøgninger efter § 10 skal behandles indenfor en frist på tre måneder. Ansøgningen skal forelægges for Det særlige Bygningssyn.

Til nr. 8 (§ 6, stk. 4)

Bestemmelsen er ny og foreslås indsat med henblik på at fremme offentlighedens inddragelse i frednings- og bevaringsarbejdet, jf. de almindelige bemærkninger pkt. 4.1.

Interessen i befolkningen for at deltage i debatten om ændringer af lokalmiljøet er stor. Bestemmelsen sikrer, at spørgsmål om bygningsfredning indgår i disse debatter i lokalområdet, og at lokale synspunkter inddrages i beslutningen om, hvorvidt en bestemt bygning skal fredes.

Fredningsforslaget bekendtgøres i lokale aviser eller lignende samtidig med, at der sker underretning af ejeren med flere. Fredningsforslaget bekendtgøres dog først, når Det særlige Bygningssyn har anbefalet fredning, jf. § 23, stk. 1. I bekendtgørelsen skal oply-

ses om den frist på 3 måneder for indsigelser, som fremgår af lovens § 6, stk. 2.

Bestemmelsen i lovens § 6, stk. 3 om, at de midlertidige retsvirkninger knytter sig til underretningen efter stk. 1, opretholdes.

Til nr. 9 (§ 7, stk. 2, 2. pkt.)

Bestemmelsen er ny og skal ses i sammenhæng med forslaget til § 6, stk. 4. Ligesom offentligheden skal have lejlighed til at fremkomme med bemærkninger til et forslag om fredning af en bygning, skal offentligheden også orienteres om udfaldet af fredningssagen, der tidligere har været offentliggjort i medfør af lovens § 6.

Bekendtgørelsen sker samtidig med underretningen af de særligt berørte parter efter § 7, stk. 2, 1. pkt.

Til nr. 10 (§ 8, stk. 2)

Efter § 8, stk. 1 i den gældende bygningsfredningslov kan ministeren ændre omfanget af en fredning. Eksempelvis kan en ny vurdering af bygninger, der tidligere har været fredet i klasse B, vise, at der er behov for at præcisere fredningen. Der kan ikke træffes afgørelse om ændring af en fredningsomfang mod Det særlige Bygningssyns indstilling, jf. § 23, stk. 1.

Efter den gældende § 8, stk. 2 kan en fredning helt ophæves i særlige tilfælde. Bestemmelsen har karakter af en undtagelsesbestemmelse, som tager sigte på ekstraordinære forhold. Sager om ophævelse af bygningsfredning skal forelægges for Det særlige Bygningssyn til udtalelse jf. § 23, stk. 3. Miljø- og energiministeren kan uanset Det særlige Bygningssyns udtalelse træffe afgørelse om at ophæve en fredning.

Forslaget lægger op til, at ministeren får adgang til at søge en fredning ophævet i tilfælde, hvor en bygningsfredningsværdier er gået tabt, eksempelvis som følge af manglende vedligeholdelse eller misligholdelse. Fredningen kan også ophæves, hvis det viser sig umuligt at opretholde fredningsværdierne. Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis den fredede bygning i sin byggeteknik og materialevalg har været eksperimenterende og derfor har vist sig at være vanskelig at opretholde eller restaurere.

Den foreslåede ændring skal skabe hjemmel for miljø- og energiministeren til at ophæve fredninger, hvor fredningsværdierne er gået tabt eller ikke efter en ny vurdering er til stede.

Hvis en fredning ophæves, vil Skov- og Naturstyrelsen ved underretningen efter § 6, stk. 1 særligt henlede kommunens opmærksomhed på muligheden for at vurdere, om bygningen skal optages i en

kommuneplan som bevaringsværdig, og om der bør udarbejdes en bevarende lokalplan.

Det foreslås, at de samme offentlighedsprocedurer skal følges ved ophævelse af fredninger som ved fredninger jf. den foreslåede § 6, stk. 1 og § 7, stk. 2.

Til nr. 11 (§10, stk. 1, 2. pkt.)

Forslaget præciserer, at praksis, hvorefter antenner kun kan opsættes på fredede bygninger, når de er godkendt af bygningsfredningsmyndigheden (Skov- og Naturstyrelsen), også omfatter parabolantennener og lignende. Solfangeranlæg m.v. vil således også være omfattet.

Normalt vil der kunne opnås tilladelse til opsætning af antenner og parabolantennener, når indgrebet i den fredede bygning er minimalt, og antennen ikke visuelt virker skæmmende på bygningen.

Til nr. 12 (§ 11, stk. 4)

Ligesom det foreslås, at der inddrages en bredere kreds af interesserede i bygningsfredningsspørgsmål i forbindelse med forslag til fredning og ændring eller ophævelse af fredning, foreslås det, at offentligheden inddrages i sager om tilladelse til nedrivning af en fredet bygning samt orienteres om ministerens afgørelse. Forslaget skal således ses i sammenhæng med ændringsforslaget til § 6, stk. 4, § 7, stk. 2 og § 8, stk. 3.

Til nr. 13 (Kapitel 4 og 5)

Til Kapitel 4

Overskriften ændres, idet kapitlet vedrører støtte til såvel fredede som bevaringsværdige bygninger. Den gældende lov indeholder to støtteordninger, en statslig ordning, der administreres af Skov- og Naturstyrelsen og en ordning, der administreres af Statens Bygningsfredningsfond.

Med forslaget følges Statsrevisorernes henstilling til Folketinget om at slå de to ordninger sammen. Med sammenlægningen opretholdes de nuværende støttemuligheder og samles i én bestemmelse, § 16, »støttekataloget«. Dog udvides den nye støtteordning på enkelte punkter, jf. nærmere under afsnit 4.6. og § 16 med bemærkningerne hertil.

Ved sammenlægningen af de to eksisterende statslige støtteordninger foreslås, at Det særlige Bygningssyn indsættes som det overordnede rådgivende organ for miljø- og energiministerens, (Skov- og Naturstyrelsen), i principielle spørgsmål om erhvervelse af fast ejendom, jf. § 23, stk. 5. Samtidig vil styrelsen på normal vis indhente den nødvendige godkendelse af handelsvilkårene i Told- og Skattestyrelsen

og i øvrigt følge bestemmelserne for køb og salg af fast ejendom ved erhvervelsessager.

Til § 16, stk. 1 nr. 1

Statens støttemuligheder omfatter som hidtil støtte til bygningsarbejder på fredede bygninger.

Til § 16, stk. 1, nr. 2

Fredning af især større bygningsanlæg rejser ofte spørgsmålet om, hvilke bygningsmæssige ændringer, der i fremtiden kan gennemføres, uden at fredningsværdierne går tabt.

Bestemmelsen i lovforslagets § 16, stk. 1, nr. 2 er ny og sikrer ejeren af en bygning og Skov- og Naturstyrelsen mulighed for allerede inden fredningen gennemføres, at danne sig et billede af fremtidige ombygnings- og ændringsmuligheder i respekt af fredningen. Dette forudsætter, at der forud for beslutning om at frede foretages en belysning af bygningernes aktuelle tilstand og istandsættelsesbehov og deres anvendelses- og ombygningsmuligheder. Resultatet kan være en handlingsplan, der belyser de byggearbejder, det vil være muligt og nødvendigt at udføre af hensyn til bygningens fremtidige indretning og anvendelse.

Da de hidtidige bestemmelser om økonomisk støtte ikke giver hjemmel til afholdelse af udgifter til at udarbejde sådanne handlingsplaner for endnu ikke fredede bygninger, er der med dette forslag skabt hjemmel til, at der kan afholdes udgifter til udarbejdelse af handlingsplaner for bygninger, der påtænkes fredet.

Til § 16, stk. 1 nr. 3

Bortset fra at det nu er miljø- og energiministerens, der kan yde støtte til bevaring af inventar i bevaringsværdige bygninger og ikke Statens Bygningsfredningsfond, svarer bestemmelsen til den gældende lov.

En fredning omfatter, med mindre andet er tilkendegivet i fredningsbeslutningen, også mur og nagelfast inventar. Løse omfattes derimod ikke af en bygningsfredning, men løse kan være af stor betydning for det arkitektoniske og kulturhistoriske helhedsindtryk af et bygningskompleks. Dette er baggrunden for reglen, som er en videreførelse af den gældende lovs § 16, stk. 2 og § 17. Inventarstøtte er hidtil blevet ydet gennem Statens Bygningsfredningsfond i medfør af § 17.

Inventarstøtte er kun ydet i ganske få tilfælde, som eksempelvis på herregården Sæbygård, Sæby kommune og på Ledreborg Slot, Roskilde kommune,

hvor der er sket opkøb af inventar med efterfølgende overdragelse til en fond med det formål at fastholde og sikre inventaret på stedet. Denne praksis rummer lovforslaget mulighed for at videreføre. Det skal bemærkes, at støtte til sikring af inventar naturligvis må forudsætte, at der etableres en ordening, hvorefter spørgsmålet om inventarets fremtidige tilknytning til den pågældende bygning er løst på betryggende måde.

Til § 16, stk. 1 nr. 4

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 25, stk. 4.

Bestemmelsen fastholder hjemmel til fortsat at støtte foreninger på det bygningskulturelle område. Efter forslaget § 23 og § 24 kan miljø- og energiministeren give en landsdækkende forening ret til at få forelagt fredningsforslag for Det særlige Bygnings- og til i særlige tilfælde at forhindre nedrivning eller væsentlige ombygninger af en fredningsværdig bygning ved, at ministeren forpligtes til at sætte de midlertidige retsvirkninger i kraft efter § 6. Dette vil være tilfældet, hvor der er fare for, at fredningsværdierne går tabt. Efter forslaget har ministeren mulighed for at støtte en sådan forening økonomisk. Der er hidtil ydet et årligt tilskud på finansloven på kr. 150.000 til Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur.

Til § 16, stk. 1, nr. 5

Raadvad Centeret modtager i dag støtte via finansloven på kr. 500.000 årligt. Det er hensigten, at centeret eller tilsvarende centre fortsat skal kunne modtage støtte herunder til varetagelse af informations- og uddannelsesopgaver på bygningsfrednings- og bevaringsområdet.

Til § 16, stk. 1, nr. 6

Det vil fortsat være kommunerne, der har ansvaret for udpegning og administration af bevaringsværdige bygninger. Støtte til bevaringsværdige bygninger vil som alt overvejende hovedregel skulle ske gennem de i § 16, stk. 1, nr. 7, nævnte lokale bevaringsråd eller lignende i kommuner, der har udpeget de bevaringsværdige bygninger i kommuneplanen eller sikret dem i lokalplanlægningen.

Med bestemmelsen i nr. 6 opretholdes imidlertid Statens Bygningsfredningsfonds hidtidige mulighed for, at staten kan yde direkte støtte enten som lån til større arbejder eller som tilskud til byggearbejder på bevaringsværdige bygninger. Dette forudsætter alene at ville ske i helt særlige tilfælde eksempelvis, hvis

Det særlige Bygnings- og energiministerens ikke finder en bygning fredningsværdig, men i høj grad bevaringsværdig.

Til § 16, stk. 1, nr. 7

Reglen i nr. 7 giver miljø- og energiministeren (Skov- og Naturstyrelsen) hjemmel til at støtte lokale bevaringsråd eller lignende, der har til formål at yde støtte til konkrete byggearbejder på bevaringsværdige bygninger.

Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse, hvorvidt der skal etableres et lokalt bevaringsråd med en tilknyttet økonomisk støtteordning.

Der er i 1995 af Statens Bygningsfredningsfond årligt ydet en samlet støtte på ca. 2,7 mio. kr. til bevaringsværdige bygninger, fortrinsvis i form af rentefrie lån.

I embedsmandsrapporten om »Fredede og bevaringsværdige bygninger« anbefales det, at der ved førstkommande ændring af byfornyelseslovgivningen også skabes mulighed for, at de lokale fonde, puljer o.lign. kan modtage økonomisk støtte fra staten ved anvendelse af en del af den kommunale byfornyelsesramme, jf. under afsnit 4.6. (Den kommende byfornyelseslovgivning).

Til § 16, stk. 2

Støtten kan gives i form af lån, kontante tilskud, sagkyndig bistand og projektudarbejdelse eller materialer. Disse støttemuligheder er nærmere omtalt i embedsmandsrapporten »Fredede og bevaringsværdige bygninger«, kapitel 3.

Til § 16, stk. 3

Forslaget er en konsekvens af sammenlægningen af Statens Bygningsfredningsfond og miljø- og energiministerens hidtidige støtteordninger og overførelsen af fondens hidtidige opgaver til miljø- og energiministeren, jf. lovforslagets kapitel 4.

Det forudsættes, at miljø- og energiministeren (Skov- og Naturstyrelsen) indenfor den bevillingsmæssige ramme til støtte til fredede og bevaringsværdige bygninger efter de almindelige gældende regler kan købe, forvalte og sælge nedrivnings- og forfaldstruede fredede og bevaringsværdige bygninger. Eksempelvis skal miljø- og energiministeren (Skov- og Naturstyrelsen) kunne købe en sådan bygning for at sikre dens fredningsværdier ved at gennemføre en restaurering, som samtidig kan fremstå som et godt eksempel for andre bygningers istandsættelse og restaurering.

For så vidt angår salg kan miljø- og energiministeren (Skov- og Naturstyrelsen), hvor det i særlige til-

F. t. l. vedr. bygningsfredning m.v.

fælde findes uhensigtsmæssigt, undlade offentligt udbud under forudsætning af, at told- og skattemyndighederne godkender salgsprisen. En sådan særlig situation kan eksempelvis foreligge, hvor lokalsamfundet ved en forening eller lignende vil overtage bygningen og gennem sin virksomhed arbejde for dens vedligeholdelse og opretholdelse på længere sigt, og hvor det må antages, at de afholdte udgifter til istandsættelsen ikke vil kunne dækkes ved et almindeligt salg.

Til § 16, stk. 4

Bestemmelsen er ny og knytter sig navnlig til støtteordningen efter nr. 7 om støtte til lokale bevaringsråd.

Reglerne for støtteordningen vedrørende nr. 7 om støtte til lokale bevaringsråd udarbejdes med baggrund i lovforslaget og den kommende byfornyelseslovgivning i samarbejde mellem Boligministeriet og Miljø- og Energiministeriet og vil omfatte de lokale bevaringsråds oprettelse og deres administration af støtte midler til bevaringsværdig bebyggelse.

I reglerne vil der blive fastlagt nærmere retningslinier for anvendelsen af støttemidlerne, således at det sikres, at de bevaringsværdige bygninger ikke mister deres særlige bevaringskvaliteter.

Reglerne vil indeholde nærmere retningslinier om, i hvilket omfang de lokale råd skal indgive årsregnskab og beretning om støttemidlerne, om proceduren i forbindelse med støttesagerne behandling, herunder om krav til ansøgningers udformning og indhold, dokumentation for udførte arbejder, udbetaling af støtte, tilbagebetaling af lån mv. Reglerne kan endvidere fastlægge standardvilkår for modtagelse af støtte. Myndighedernes adgang til tilsyn og kontrol kan endvidere fremgå heraf.

Til § 16, stk. 5

Forslaget svarer til §16, stk. 4, i den gældende lov.

Til § 16, stk. 6

Med bestemmelsen forudsættes den hidtidige ordning opretholdt, hvorefter Statens Bygningsfredningsfonds indtægter (primært renter og afdrag på lån samt provenue ved salg af fondens ejendomme) indgår i den fortsatte støttevirksomhed efter lovforslagets § 16. Det vil sige, at indtægterne som hidtil, vil indgå i den samlede sum af støttemidler i den sammenlagte ordning. Bevillingen til den nye samlede støtteordning forhøjes på de årlige finanslove, svarende til de forventede renter og afdrag på lån ydet til ejerne af fredede og bevaringsværdige byg-

ninger. Beløbet vil blive reguleret årligt på finanslovsforslaget i overensstemmelse med de seneste skøn over renteindbetalinger og afdrag, som modtages af Kongeriget Danmarks Hypotekbank og regnskabsføres på henholdsvis finanslovens § 37. Renter og § 7.12.12 Afdrag på lån under bestyrelse af Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning.

Ligesom efter den gældende ordning for Statens Bygningsfredningsfond overføres uforbrugte midler til det følgende finansår. På denne måde opretholdes adgangen til til stadighed at have midler til rådighed til brug for opkøb af ejendomme.

Til Kapitel 5

Kapiteloverskriften er ændret, da det foreslåede nye kapitel 5 indeholder lovens bestemmelser om bevaringsværdige bygninger.

Til § 17

Bestemmelsen afgrænser de bygninger, som kan modtage støtte efter § 10, stk. 1, nr. 7.

Det forudsættes efter § 17, at kommunalbestyrelsen som et led i kommuneplanlægningen kan beslutte, hvilke bygninger der er bevaringsværdige. Beslutningen skal fremgå af kommuneplanen. Kommunalbestyrelsen kan også ved et nedrivningsforbud i en lokalplan/byplanvedtægt beslutte, hvilke bygninger der kan modtage økonomisk støtte.

Retsvirkningen af, at en bygning er registreret »bevaringsværdig bygning« er, at der kan gives støtte efter § 16, stk. 1 nr. 7 (og efter den kommende byfornyelseslovgivning), og at disse bygninger, der er registreret i en kommuneplan, er omfattet af den særlige procedure i § 18 om inddragelse af offentligheden i beslutningen om, hvorvidt en sådan bygning skal bevares ved gennemførelse af en lokalplan eller om bygningen – efter ejerens ønske – kan rives ned.

Grundlaget for kommunalbestyrelsens beslutning i planlægningen om en bygning er bevaringsværdig kan f.eks. være:

- en kortlægning og registrering af bymiljøer og bygninger i kommunen som helhed, gennemført efter bevaringssystemet SAVE. Dette anbefales i embedsmandsrapporten om »Fredede og bevaringsværdige bygninger«,
- andre by- og bygningskulturelle undersøgelser, f.eks. bygningsregistranter,
- udtalelser fra Det særlige Bygningssyn om bygningsbevaringsværdighed,
- gældende kommuneplaner med målsætninger eller retningslinier for bevaring af bymiljøer og bygninger,

- gældende lokalplaner og byplanvedtægter med bestemmelser om, at bygninger ikke må nedrives, ombygges eller ændres uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen,
- gældende bevaringsdeklarationer efter den tidligere byggelovs § 43, stk. 1, litra c, hvorefter bygnings ydre fremtræden ikke må ændres uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen,
- gældende bevaringsdeklarationer og bevaringsserivitutter, bl.a. efter bygningsfredningsloven, vedrørende bygninger, som ikke er fredet.

Det understreges, at det alene er kommunalbestyrelsen, der beslutter, på hvilket grundlag udvælgelsen skal ske. Udvalget bør som anbefalet i embedsmandsrapporten om »Fredede og bevaringsværdige bygninger« træffes efter en vurdering af samtlige bygninger i kommunen. Hermed sikres samtidig det bedst mulige grundlag for støtte efter § 16. Skov- og Naturstyrelsen vil sammen med Kommunernes Landsforening tilrettelægge et vejledningsarbejde og herunder overveje, om der skal gennemføres pilotprojekt om den bevarende lokalplanlovgivning (temalokalplanlægning).

Til § 18

Med den udvidede adgang for offentligheden til at fremkomme med synspunkter i frednings- og bevaringssspørgsmål er den i § 18 foreslåede høringsprocedure i sager om nedrivning af bevaringsværdige bygninger et centralt element.

Efter Boligministeriets Bygningsreglement kræver nedrivning af en bygning med nogle nærmere bestemte undtagelser ikke særlig tilladelse. Hvis ejeren af en bygning ønsker at nedrive bygningen, skal han blot forinden indgive anmeldelse herom til kommunalbestyrelsen, jf. bygningsreglementet kapitel 1.6. Har kommunalbestyrelsen ikke reageret inden 4 uger, for landbrugets driftsbygninger dog 2 uger, kan bygningen nedrives.

Den efter bygningsreglementet gældende frist suspenderes ved forslaget til § 18, når der er tale om nedrivning af en bevaringsværdig bygning, dvs. en bygning der er optaget som bevaringsværdig i kommuneplanen.

Når en ejer af en bevaringsværdig bygning har indgivet anmeldelse om nedrivning, skal kommunalbestyrelsen foretage offentlig bekendtgørelse heraf og fastsætter en frist på mindst 4 uger for fremsættelse af indsigelser.

Kommunen skal skriftligt underrette ejeren af bygningen om fristen for indsigelser, og om at bygningen ikke kan nedrives før 2 uger efter udløbet af høringsfristen, medmindre kommunen forinden meddeler ejeren, at bygningen ikke kan nedrives.

Udpegningen af en bevaringsværdig bygning i en kommuneplan indebærer altså ikke et nedrivningsforbud, men alene en forlængelse af den efter bygningsreglementet gældende frist.

Høringen skal medvirke til at give kommunalbestyrelsen et bedre beslutningsgrundlag, hvor både lokalpolitiske og kulturfaglige synspunkter kommer frem.

Når fristen er udløbet, skal kommunen inden 2 uger tage stilling til, om bygningen skal søges bevaret efter planlovens regler om lokalplanforslag. Hvis kommunalbestyrelsen finder, at bygningen bør bevares og ikke nedrives, kan den udstede et foreløbigt forbud efter planlovens § 14 med henblik på offentliggørelse af forslag til en lokalplan, som sikrer bygningen bevaret.

Den særlige høringsprocedure i forbindelse med spørgsmålet om nedrivning gælder ikke for bygninger, der er omfattet af et forbud mod nedrivning i en byplanvedtægt eller lokalplan, fordi kommunalbestyrelsen allerede kan modsætte sig nedrivningen med hjemmel i planens bestemmelser. Vil kommunalbestyrelsen tillade nedrivning, skal der meddeles dispensation eller udarbejdes lokalplan, hvorved offentligheden bliver inddraget efter planlovens regler om offentliggørelse m.v.

Til nr. 14. (§ 20, stk. 2)

I overensstemmelse med Miljø- og Energiministeriets Natur- og Miljøpolitiske Redegørelse 1995 har Skov- og Naturstyrelsen i stigende omfang udarbejdet temagennemgange af enkelte kategorier af bygninger som grundlag for en vurdering af fredningsforslag. F.eks. er der gennemført temagennemgange for DSB's stationsbygninger, mejerier efter 1880, industribygninger i København, folkeskolens bygninger opdelt i perioderne før og efter 1900 samt udvalgte arkitekters byggerier.

Gennem udførelse af temagennemgangene tilvejebringes viden om og grundlag for udvælgelse af de bedste og mest repræsentative bygninger indenfor sin kategori. Herved tilvejebringes et overblik over emnets bygninger, som i sig selv kan have interesse, og der tilvejebringes en viden om, hvilke bygninger, der har fredningsværdier.

Arbejdet gennemføres i vidt omfang i samarbejde med instanser udenfor Miljø- og Energiministeriet og ved hjælp af køb af tjenesteydelser af konsulenter. Der vil være behov for løbende at foretage temagennemgang især indenfor hovedområderne: landbrugets bygninger, industriens bygninger, offentlige bygninger og boligbebyggelse. I øjeblikket foregår bl.a. indsamling af viden om landbrugets bygninger 1850-1940 med henblik på vurdering af eventuel

fredning af bondegårde fra denne periode. En netop gennemført temagennemgang af mejerier har resulteret i forslag om fredning af 4 af de ca. 1700 opførte mejerier. Indenfor det offentlige byggeri er folkeskolens bygninger fra perioden 1850-1900 ved at forfalde eller blive ombyggede i et sådant omfang, at fredningsværdier forsvinder. Der er derfor igangsat en temagennemgang om emnet. Også den nyere tids byggeri er udsat for store ændringer og tab af fredningsværdier, hvilket resulterer i fredningsforslag. Der gennemføres derfor også temagennemgange af nyere bygninger f.eks. en igangværende om arkitekt Mogens Lassens boligbyggeri.

Til nr. 15 (§ 20, stk. 3 og 4)

Miljø- og energiministeren kan i samarbejde med kommunerne foretage kortlægninger og registreringer af by- og bygningsbevaringsinteresserne til brug for de enkelte kommunalbestyrelses arbejde med kommune- og lokalplaner.

Kortlægningen og registreringen af bevaringsværdier har siden 1989 været gennemført – oprindeligt af Planstyrelsen, senere af Skov- og Naturstyrelsen – efter SAVE-systemet, som er udviklet i Miljø- og Energiministeriet. Kortlægningen og registreringen er hidtil udført i et tæt samarbejde mellem den pågældende kommune og Skov- og Naturstyrelsen. Det har været frivilligt, om en kommune ville indgå i dette samarbejde. Sådant skal det også være fortsat.

Det vigtigste formål med SAVE-systemet er at få tilvejebragt et grundlag for varetagelse af by- og bygningsbevaringsinteresserne i den kommunale planlægning og administration. På en ensartet og forholdsvis enkel måde kortlægges, registreres og bearbejdes oplysninger og viden om de historiske bymiljøer, bebyggelser og bygninger. Deres arkitektoniske kvaliteter og kulturhistoriske interesse m.m. vurderes med henblik på deres bevaring. Registreringen af bygninger omfatter som hovedregel alene bygninger opført før 1940.

Et andet hovedformål med SAVE-systemet er at informere offentligheden om resultaterne af kortlægningen og registreringen, således at der kan skabes en bred forståelse for bevaring af de arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, som byer og bygninger repræsenterer. Systemet indeholder derfor også en metode til udarbejdelse af publikationer i form af »kommuneatlas«, »byatlas« og »bydelsatlas«, som er udgivet af Planstyrelsen og senere Skov- og Naturstyrelsen.

Kommunerne, de lokale museer og interesseorganisationer er repræsenteret i følgegrupper for de enkelte projekter. De fleste større opgaver udføres af konsulentfirmaer, så vidt muligt med regional til-

knytning. Ministeriet har hidtil afholdt de væsentligste udgifter ved projekternes gennemførelse, der i gennemsnit beløber sig til omkring 1,3 mio. kroner pr. projekt, hvoraf kommunerne typisk har afholdt cirka 60.000 kr.

Det er hensigten, at kommunalbestyrelsen i det videre registreringsarbejde skal bære en større andel af udgifterne til såvel registrering af bygninger som udgivelse af atlas. Der er hidtil gennemført kortlægnings- og registreringsprojekter i 45 kommuner. Skov- og Naturstyrelsen skønner, at det fagligt vil være hensigtsmæssigt at gennemføre projekter i yderligere 55 kommuner, som har forholdsvis store koncentrationer af by- og bygningsbevaringsværdier. Herefter vil over halvdelen af landets bygninger opført før 1940 være registreret og vurderet, og de fleste værdifulde historiske bymiljøer vil være kortlagt. Det eventuelle yderligere kortlægnings- og registreringsbehov vil løbende blive vurderet i lyset af de indvundne erfaringer.

Gennemføres denne strategi vil ca. 100 kommuner have fået gennemført kortlægnings- og registreringsprojekter efter SAVE-systemet.

Med lovforslaget lovfæstes i § 20, stk. 4 den praksis, hvorefter miljø- og energiministeren ca. hver fjerde år udarbejder en fortegnelse over de fredede bygninger, jf. afsnit 2.3.1 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 16 (§ 21, stk. 2)

Forslaget er en konsekvens af, at kommuneplanloven blev ændret til planloven ved lov nr. 388 af 6. juni 1991, lov om planlægning.

Miljø- og Energiministeriet vil som nævnt udsende en vejledning til kommunerne med eksempler på, hvordan lokalplaner med bevaringsformål kan udarbejdes med baggrund i SAVE-registreringen.

Til nr. 17 (§ 23, stk. 1, 4. pkt.)

Efter den gældende lov skal Det særlige Bygningssyns indstilling så vidt muligt foreligge, forinden der sker underretning af bl.a. ejeren efter § 6, stk. 1, hvorved de midlertidige retsvirkninger indtræder.

De midlertidige retsvirkninger kan dog i særlige tilfælde sættes i kraft, forinden sagen forelægges for Det særlige Bygningssyn. Underretning efter § 6, stk. 1, kan således straks ske, når formålet med fredningen ellers ville forspildes. Dette vil eksempelvis være tilfældet, hvis en fredningsværdig bygning umiddelbart er truet af nedrivning, og der derfor ikke er tid til at afvente den sædvanlige procedure. Det er i dag ministerens (Skov- og Naturstyrelsens) vurdering, hvorvidt et fredningsforslag skal have

retsvirkning for ejeren, før Det særlige Bygningssyn har udtalt sig.

For at styrke en landsdækkende forenings indflydelse på fredningsarbejdet foreslås det, at foreningen, når den finder at en fredningsværdig bygning er umiddelbart truet af nedrivning eller væsentlig ombygning, kan forpligte ministeren (Skov- og Naturstyrelsen) til at sætte de midlertidige retsvirkninger i kraft ved at foretage underretning efter § 6, stk. 1, forinden Det særlige Bygningssyn har udtalt sig.

Det forudsættes, at det fortsat er hovedreglen, at Det særlige Bygningssyns indstilling skal foreligge, forinden der sker underretning efter § 6, stk. 1.

Til nr. 18 (§ 23, stk. 4)

Forslaget er en konsekvens af forslaget til ændring af § 6, stk. 3, som præciserer, at der også under behandlingen af et fredningsforslag kan meddeles tilladelse til bygningsarbejder på bygninger under fredning, jf. bemærkningerne til forslaget § 6, stk. 3.

Ansøgninger om sådanne bygningsarbejder skal forelægges Det særlige Bygningssyn til udtalelse.

Efter aftale med Det særlige Bygningssyn er mindre indgribende bygningsarbejder blevet forelagt Det særlige Bygningssyn til orientering. Større og principielle bygningsarbejder forelægges derimod altid Bygningssynet forud for stillingtagen til ansøgningen. Denne praksis, der skal ses i sammenhæng med et meget stort antal byggesager efter lovens § 10, stk. 1, og 3-månedes fristen for stillingtagen til ansøgninger, jf. § 10, stk. 4, opretholdes.

Der indkommer årligt ca. 1.600 ansøgninger om bygningsændringer. Heraf skønnes ca. 60 at vedrøre større eller principielle bygningsarbejder.

Til nr. 19 (§ 23, stk. 5)

Efter de gældende regler skal ministeren forelægge alle spørgsmål om fredning, om ændring af en frednings omfang samt ophævelse af en fredning, ansøgninger om nedrivning samt ansøgninger om bygningsarbejder for Det særlige Bygningssyn. Som følge af den foreslåede sammenlægning af Statens Bygningsfredningsfonds og miljø- og energiministerens støtteordninger og overførelse af fondens hidtidige opgaver til miljø- og energiministeren, jf. indledningen til bemærkningerne til forslaget kapitel 4, foreslås Det særlige Bygningssyns rådgivning udvidet til også at omfatte principielle spørgsmål vedrørende støttevirksomheden efter forslaget § 16, herunder specielt køb af fredede eller bevaringsværdige ejendomme, køb af begrænsede rettigheder samt

ydelse af større lån til bygningsarbejder på fredede og bevaringsværdige bygninger.

Til nr. 20 (§ 23, stk. 7)

Der er alene tale om en præcisering af, at loven angår såvel bygningsfrednings- som bygningsbevaringsspørgsmål.

Til nr. 21 (Kapitel 8, § 24)

I overensstemmelse med den øvrige lovgivning under Miljø- og Energiministeriets område henlægges beføjelserne i loven til ministeren. Ministeren kan herefter delegerer sine beføjelser efter loven til Skov- og Naturstyrelsen.

Med § 24, stk. 2 videreføres den nuværende adgang for ministeren til at fastsætte nærmere regler om adgangen til at påklage Skov- og Naturstyrelsens afgørelser, herunder at de skal være endelige. Dette er sket efter den gældende lov for så vidt angår styrelsens afgørelser i sager efter § 10 om godkendelse af bygningsarbejder på fredede bygninger. Skov- og Naturstyrelsens afgørelse om at en bygning skal fredes kan efter den gældende delegationsbekendtgørelse påklages til miljø- og energiministeren. Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er offentlig bekendtgjort. Denne ordning agtes opretholdt.

Med § 24, stk. 3, og stk. 4, bemyndiges ministeren til at give en landsdækkende forening på det bygningskulturelle område ret til at få forelagt fredningsforslag for Det særlige Bygningssyn med den virkning, at ministeren skal foretage underretning efter § 6 om fredningsforslaget, hvis Bygningssynet afgiver en positiv udtalelse.

Hidtil har Skov- og Naturstyrelsen forelagt alle henvendelser om fredning af en bygning for Det særlige Bygningssyn efter at forslaget er belyst og undersøgt evt. ved en temagennemgang.

Forslaget indebærer, at den landsdækkende forening får et retskrav på, at fredningsforslag forelægges for Bygningssynet.

Et formål med lovforslaget er at inddrage offentligheden herunder bevaringsforeninger yderligere i fredningsarbejdet. Miljø- og energiministeren får derfor mulighed for at give en landsdækkende forening på bygningskulturområdet ret til at få forelagt fredningsforslag for Det særlige Bygningssyn. Forslaget er inspireret af naturbeskyttelsesloven, hvor en fredningssag kan rejses ved, at Danmarks Naturfredningsforening indsender et fredningsforslag til fredningsnævnet, som bekendtgør forslaget. Forslaget skal ses i sammenhæng med forslaget til ny § 23, stk. 1, pkt. 4.

Det nærmere indhold af denne ret til at få forelagt sager for Det særlige Bygningssyn vil blive fastlagt af ministeren i forbindelse med bemyndigelsens anvendelse.

Det må forventes, at gennemførelsen af en sådan ret for en landsdækkende forening til at forberede og få forelagt sager for Det særlige Bygningssyn vil forudsætte et statslig tilskud til foreningen.

Forslag til bygningsfredning skal forelægges for Det særlige Bygningssyn, som skal fremkomme med en positiv indstilling, før forslaget kan fremmes. Afgiver Bygningssynet en positiv indstilling, vil Skov- og Naturstyrelsen underrette ejeren af bygningen om, at den påtænkes fredet.

I sager hvor den pågældende forening finder, at øjeblikkelig underretning er nødvendig for at undgå at en fredningsværdig bygning rives ned eller ombygges væsentligt, skal Skov- og Naturstyrelsen efter § 6 underrette ejeren med den retsvirkning, at den ikke kan rives ned eller ombygges, før der er taget stilling til, om fredningen skal gennemføres. Der henvises til nr. 18 og bemærkningerne hertil.

Til § 25

Forslaget er stort set en videreførelse af bestemmelsen i den gældende lov. Dog ophæves bestemmelsen i § 25, stk. 2 i den gældende lov som overflødig, idet den alene opregner de opgaver, ministeren allerede er forpligtet til at løse. Der er således alene tale om en modernisering. Bestemmelsen i den gældende lovs § 25, stk. 4 om støtte til foreninger er flyttet til forslaget § 16.

Til nr. 22 (§ 28)

Forslaget præciserer den hidtidige fortolkning, nemlig at betingelser er bindende, uanset om disse er knyttet til en tilladelse eller et samtykke (efter § 27).

Til nr. 23 (§ 29)

Forslaget præciserer den hidtidige administrative praksis, hvorefter ikke kun en tilladelse, men også et samtykke bortfalder, såfremt den/det ikke er udnyttet inden 5 år fra meddelelsen.

Til nr. 24 (§ 33 a og § 33 b)

Til § 33 a

Danmark har i henhold til kgl. resolution af 6. juli 1987 ratificeret konventionen om bevaring af Europas arkitekturarv af 3. oktober 1985 (Granadakonventionen).

Konventionen, som er ratificeret af de fleste af Europarådets medlemslande, indeholder en række krav

til landenes lovgivning om sikring af arkitekturarven, herunder de fredede bygninger. Ifølge artikel 4.2 skal de enkelte landes lovgivning indeholde en nærmere beskrevet regulering med henblik på at forhindre hærværk, forfald eller nedrivning af fredede bygninger.

Det har hidtil været antaget, at disse hensyn kunne varetages gennem håndhævelse af lovens § 9 om at fredede bygninger skal holdes i forsvarlig stand, herunder tæt på tag og fag, af vilkår og bevaringsdeklarationer knyttet til statslig støtte og endelig gennem ministerens adgang til at nægte nedrivning af fredede bygninger mod ejerens krav på statslig overtagelse af ejendommen.

Artikel 4.2 nævner imidlertid direkte adgangen til ekspropriation som et redskab til at sikre førnævnte hensyn.

Under hensyn til, at der nu sker en mere gennemgribende revision af loven, findes det rigtigst, at der hermed indsættes en direkte adgang til ekspropriation.

Med forslaget får staten hermed adgang til at ekspropriere en fredet bygning, hvis der eksempelvis er tale om grov misrøgt af bygningen. Holdes en bygning tæt på tag og fag, som det er foreskrevet i loven, men hvor voldsomt forfald, vold eller hærværk indebærer, at væsentlige fredningsværdier alligevel risikerer at gå tabt, vil ejendommen kunne kræves overtaget.

Ekspropriationsadgangen skal således ikke anvendes som led i håndhævelse af loven eller i forbindelse med en ejers ønske om at rive en fredet bygning ned, men alene anvendes i de helt undtagelsesvisse tilfælde, hvor der er tale om at sikre væsentlige nationale værdier, som ellers af førnævnte grunde risikerer at gå tabt, og hvor ejeren ikke ønsker at sælge ejendommen.

Til § 33 b

Bestemmelsen svarer til § 19a, stk. 1, 4 og 5 i den gældende lov med den redaktionelle ændring, at § 19 a, stk. 2 og 3, om straf for juridiske personer er flyttet til straffebestemmelsen, § 34. Miljø- og energiministeren har i medfør af den gældende lovs § 19 a udstedt bekendtgørelse nr. 589 af 27. juni 1994 om fremgangsmåden ved indeholdelse i løn m.v. for misligholdte lån ydet af Statens Bygningsfredningsfond.

Til nr. 25 (§ 34)

Der er tale om en modernisering svarende til miljø- og energiministeriets øvrige nyere lovgivning.

Til nr 26 (§ 34 a)

Bestemmelsen svarer til de øvrige bestemmelser i miljø- og energiministeriets lovgivning, hvorefter der er udpantringsret for lovhjemlede selvhjælpshandlinger. Der kan således foretages udlæg for kravet.

Til nr. 27

Miljøministeriet og Energiministeriet blev ved kongelig resolution af 27. september 1994 sammenlagt til Miljø- og Energiministeriet. Som følge heraf ændres »miljøministeren« til »miljø- og energiministeren« overalt i bygningsfredningsloven.

Til § 2 (Planloven § 11, stk. 6)

Efter bestemmelsen i planlovens § 11, stk. 6, kan kommuneplanen, hvis kommunalbestyrelsen ønsker det, indeholde retningslinier for andre forhold af betydning for arealanvendelsen og bebyggelsesforholdene i kommunen end de emner, der efter stk. 5 skal indgå i rammerne.

Forslaget præciserer, at kommunalbestyrelsen kan udpege bygninger og bymiljøer i kommunen, som kommunalbestyrelsen finder bevaringsværdige. Det er kommunalbestyrelsen, der afgør, hvilke bygninger der udpeges. Betydningen af, at en bygning er udpeget som bevaringsværdig i kommuneplanen, fastlægges ved nærværende lovforslag. At en kommune har udpeget bevaringsværdige bygninger i kommuneplanen er således en betingelse for, at der kan ydes statslig støtte efter bygningsfredningslovens § 16, stk. 1, nr. 7, jf. bemærkningerne hertil samt afsnit 4.6 i de almindelige bemærkninger. Disse råd kan herefter yde støtte til bygningsarbejder på bevaringsværdige bygninger.

Retsvirkningen af udpegningen vil for den enkelte ejer af en bevaringsværdig bygning dels være, at ejeren efter ansøgning hos det lokale bevaringsråd vil få

mulighed for at opnå støtte til bygningsarbejder, dels at ejeren må afvente en offentlig høring, hvis han ønsker at rive bygningen ned. Der henvises til bemærkningerne til forslagens §§ 16 til 18.

Til § 3, stk. 2

Bestemmelsen indebærer, at Statens Bygningsfredningsfonds virksomhed, herunder formue, tilgodehavender og forpligtelser i sin helhed overgår til miljø- og energiministeren. Tilbagebetalingen af lån, som fonden har ydet til fredede og bevaringsværdige bygninger, samt afkast fra ejendomme mv., er hidtil tilgået fonden og skal fremover indgå i den samlede bevilling, der er afsat til støtteordningen efter § 16. Dette indbefatter de endnu ikke definerede midler, som måtte være tilbage ved fondens nedlæggelse, og som har været opretholdt som reserve til støtte og køb af forfaldstruede fredede og bevaringsværdige bygninger. I følge fondens regnskab for 1995 udgør Bygningsfredningsfondens formue ultimo 1995 ca. 150 mio. kr. Formuen er sammensat af udlån (121 mio. kr.) til ejere af fredede og bevaringsværdige bygninger, ejendomme for ca. 5 mio. kr. samt uudnyttede midler fra tidligere finansår – i alt 150 mio. kr., som på finansloven for 1997 er ført til indtægt for statskassen, under forudsætning af nærværende lovforslags vedtagelse.

Til § 3, stk. 3 og 4

Statens Bygningsfredningsfond nedlægges straks ved lovens ikrafttræden. Overgangsreglen fastlægger, hvem der skal færdigbehandle de sager, som Statens Bygningsfredningsfond ved lovens ikrafttræden ikke har færdigbehandlet. Efter bestemmelsen skal alle verserende sager, dvs både sager, hvor Statens Bygningsfredningsfond har meddelt tilsagn om støtte, som ikke er udbetalt endnu, samt sager, hvor der er indgivet ansøgning men endnu ikke taget stilling til, om der skal meddeles tilsagn, færdigbehandles af miljø- og energiministeren, det vil i praksis sige Skov- og Naturstyrelsen.

Skriftlig fremsættelse (19. februar 1997)

Miljø- og energiministeren (Svend Auken):

Jeg skal hermed tillade mig at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om bygningsfredning og lov om planlægning. (Offentlighed i frednings- og bevaringsarbejdet og støtte til fredede og bevaringsværdige bygninger m.v.). (Lovforslag nr. L 166).

Lovforslaget er sammen med det samtidig fremsatte lovforslag om regionale, faglige råd ("kulturmiljøråd") en opfølgning af Folketingets drøftelse 17. januar 1996 af regeringens kulturmiljøredegørelse.

Det er et hovedformål med lovforslaget at sikre en øget offentlig inddragelse i bygningsfrednings- og bevaringsarbejdet.

Lovforslaget lægger den gældende arbejdsdeling mellem det statslige ansvar for bygningsfredningen og det kommunale ansvar for bevaringsplanlægningen til grund.

Lovforslaget indebærer, at der fremover, udover de individuelle orienteringer, skal ske offentlig annoncering i den lokale presse med frist for indsigelser og bemærkninger, før der træffes beslutning om fredning af en bygning, om ophævelse af fredning og om nedrivning af fredede bygninger.

Regeringen foreslår også, at miljø- og energiministeren kan tillægge en landsdækkende forening på det bygningskulturelle område ret til at få forelagt forslag om fredning af bygninger for Det særlige Bygningssyn, som skal afgive positiv indstilling, før miljø- og energiministeren kan beslutte en fredning. Det hidtidige ret, som enhver har til at bringe fredningsemner i forslag over for ministeriet, indskrænkes ikke herved, men den pågældende landsdækkende forening får den yderligere mulighed for at tvinge miljø- og energiministeren (Skov- og Naturstyrelsen) til at foretage underretning af ejeren m.fl. om fredningsforslaget, hvorved der umiddelbart indtræder et nedrivningsforbud for pågældende bygning.

Det er fortsat ministeren (styrelsen), der træffer beslutning, om der skal fredes efter, at Det særlige Bygningssyn har udtalt sig.

Lovforslaget lægger op til en styrket inddragelse af bygningsbevaringssspørgsmål i kommunernes kommune- og lokalplanlægning. Lovforslaget indebærer ikke nye planlægningspligter for kommunerne, men skaber mulighed for, at de i kommuneplanerne kan udpege "bevaringsværdige bygninger", således at dette kan danne grundlag for økonomisk støtte til ejere af disse bygninger.

Når kommuneplanen har udpeget de "bevaringsværdige bygninger", må kommunalbestyrelsen ikke tillade disse bygninger nedrevet, før der har været gennemført en offentlig annoncering med henblik på indsigelser m.v..

Udpegningen af de "bevaringsværdige bygninger" i kommuneplanen kan f.eks. ske på baggrund af "kommuneatlas" over bevaringsværdierne i kommunen. Bindende retningslinier for grundejerne kræver fortsat en gennemførelse af en bevarende lokalplanlægning, som også efter lovforslaget kan danne grundlag for økonomisk støtte.

Lovforslaget lægger også op til, at hovedreglen om, at bygninger skal være 100 år, før de fredes ændres til 50 år. Dette ligger i forlængelse af de seneste års praksis, og vil være nødvendig for at sikre nyere bygninger, som i dag er mere truet end tidligere. Regeringen lægger vægt på, at loven fortsat skal have et antikvarisk sigte, men mener, at det med rimelig sikkerhed kan vurderes, om en 50-årig bygning repræsenterer blivende arkitektoniske og kulturhistoriske værdier.

Lovforslaget lægger på den anden side også op til, at det gøres lettere at ophæve fredninger af bygninger, hvor fredningsværdierne er gået tabt eller ikke længere indeholder en væsentlig arkitektonisk eller kulturhistorisk værdi.

Lovforslaget indeholder endvidere på baggrund af statsrevisorernes henstilling til Folke-

tinget forslag om sammenlægning af Statens Bygningsfredningsfonds økonomiske støtte-muligheder med Miljø- og Energiministeriets støttemuligheder til én samlet støtteordning under ministeriets administration. Med sammenlægningen bibeholdes alle de eksisterende støtteformål, som yderligere udvides.

Som det fremgår af den gældende finanslov, vil de løbende tilbagebetalinger af afdrag og renter på de lån, som Statens Bygningsfredningsfond tidligere har bevilget, fortsat blive sikret for den nye sammenlagte ordning.

Efter regeringens opfattelse skaber sammenlægningen mulighed for en mere målrettet støt-tepolitik for de fredede og bevaringsværdige bygninger, som også understreget af det tværministerielle embedsmandsudvalg, som afgav rapporten "Fredede og bevaringsværdige bygninger" i oktober 1996.

Lovforslaget forudsætter, at hovedparten af de således samlede statslige støttemidler på ca. 45 mio. kr. årligt fortsat skal tilfalde de fredede bygninger. Lovforslaget skaber imidlertid mulighed for, at ministeren også kan yde økonomisk støtte til etablering af lokale bevaringsfonde, puljer o.lign., der under ledelse af lokale råd, bestyrelser el.lign. kan tildele støtte til de bevaringsværdige bygninger, som kommu-

nalbestyrelsen har udpeget i kommune- eller lokalplanlægningen. Disse lokale fonde, puljer o.lign. vil også, som anbefalet af det omtalte tværministerielle embedsmandsudvalg, kunne modtage støtte af byfornyelsesmidlerne efter det forslag om byfornyelse, som regeringen agter at fremsætte i indeværende folketings-samling.

Miljø- og Energiministeriet og Boligministeriet vil i fællesskab udarbejde det nødvendige vejledningsmateriale til støtte for den lokale etablering af sådanne puljer eller fonde.

Regeringen understreger i kulturmiljørede-gørelsen behovet for at styrke de håndværksmæssige forudsætninger for frednings- og bevaringsarbejdet. Raadvad-Centeret, som modtager økonomisk støtte fra Miljø- og Energimi-neriet og Boligministeriet, er her centralt. Regeringen har ikke lagt sig fast på, hvordan en styrkelse kan gennemføres, men har noteret sig det tværministerielle embedsmandsudvalgs anbefaling af en bredere overvejelse. Regeringen vil hermed lægge op til, at denne problematik inddrages i Folketingets behandling af nærværende lovforslag.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget og bemærkningerne hertil, skal jeg anbefale forslaget til Folketingets velvillige behandling.